

ТОНТ ЮЛДУЗИ

Ўзбекистон болалари ва ўсмирларининг газетаси

Газета 1929 йил 1 августдан чиқа бошлаган

№ 22 (6985-6986)
1999 йил 1 июнь, сешанба

Сотувда эркин
нархда

1 июнь — Халқаро болаларни ҳимоя қилиш куни

ЯХШИЛИККА ҚИЛАД АМАЛ, БОЛАЛАР...

Азиз болалар, суратдаги чақалоқларга бир қаранг. Янгийул туманида туғилган Алпомиш ва Барчинойлар улар. Уларга бундай ном берилиши бежиз эмас. Чунки Алпомиш жуда катта вазнда туғилиши билан бирга оёқ босиб юришга ҳаракат қилди... Барчиной эса номини айтиб чақиришса катта одамлардек сезгирлик билан фотомухбир Холмурод ака Тошмуҳаммедовга қаради. Қарашларида энди синчковлик ва зукколик билан яшаш керак. Ахир она Ўзбекистонимизнинг бўлажак ворислари — бизлармиз, — деган маъно бор эди.

Ҳа, билимдонлик керак болаларга. Ўқиш, урганишлар қасрига илму одоби билан ўзлигига эга шахс сифатида одимлаши керак, улар. Аммо ҳисоб-китобларга қараганда, ер юзида 230 миллион бола мактабларга жалб қилинмаган экан. 495 миллион нафар ўсувчан авлод эса билим олиш учун етарли шарт-шароитга эга эмас экан. Бу рақам ривожланган мамлакатлар тимсо-

лида саналди. Яна 250 миллион бола тўлиқ ёки ярим иш кунда фаолият кўрсатаётганини ўқиганимизда кўнглимизда баттарроқ хомушлик пайдо бўлади. Чунки болалар болалик гаштини суриш ўрнига тўлиқ ёки ярим иш кун... учун банд бўлишлари галати-да! Тўғри, ота-оналарига кўмак бериб, уй-рўзгор учун керакли буюмлар, ёб ичишу эртанги кун орзуси нималар ҳисобига ушалаётганини билиб улгайиш ўз йўлига, лекин маълум масъулликни олиб тўлиқ ёки ярим... меҳнат фаолиятини олиб бориш сиз болакайлар учун увол-да! Чунки бизда ота-оналарингиз сизнинг орзуларингиз рўёби учун тинмай меҳнат қилишади. Билим олишингиз учун шарт-шароитлар яратишади. Лицей, гимназиялар, коллеж ва олийгоҳлар сизларни кутиб турибди. Иқтидорингиз, билимдонлигингиз, зукколигингиз билан талаба бўлсангиз, ўзингиз ҳам бир давондан утганингиздан бошингиз осмонда, ота-онангиз,

сизга эзгулик тилаган катталарнинг ҳам кўнгли жойида. Чунки ўқийман, илм оламан деган ғурурли ёшлардан ёмонлик чиқмайди. Изланиш, интилишга чоғланганларнинг эса бизнинг юртимизда ҳаммиша йули очик: Юртбошимиз ҳам «Келажақда Ўзбекистон юксак даражада таракқий этган иқтисоди билангина эмас, балки билимдон, маънавий жиҳатдан етук фарзандлари билан ҳам жаҳонни қойил қилиши лозим», деб орзулаяптилар. Орзулар рўёби учун, ишончлар оқланмоғи учун билимлар қасри сари, ўзлигингизни яратиш ва озод юртга муносиб ўғил-қизлар бўлиш учун олға, болалар! Юртимизда туғилаётган Алпомишлар, Барчинойлардан умидимиз катта бизнинг. Ва ишонч билан:

Яхшиликка қилар амал,
болалар,
Катта бўлиб олсин аввал,
— болалар..., — деймиз.

Келди дўстлар оламга
Зўр пахлавон Алпомиш.
Хушхабар ҳар одамга
Ботир ўғлон Алпомиш!

Асл ўзбекдир зоти,
Алпомишлар авлоди,
Амир Темур зурёди, —
Янгийўллик Алпомиш!

Алпомишвой бобоси,
Лол қолдирган дунёни, —
Давримиз пахлавони, —
Ботир ўғлон Алпомиш!

Катта бўлса кўрасиз,
Ерга тегмас елкаси, —
Ватанимнинг эркаси, —
Ботир ўғлон Алпомиш!

Улғай, ўс жигарбандим,
Кўз тегмасин дилбандим,
Мустақил юрт фарзанди, —
Ботир ўғлон Алпомиш!

Келди дўстлар оламга
Зўр пахлавон Алпомиш.
Хушхабар ҳар одамга
Ботир ўғлон Алпомиш!

Олим ҚўЧҚОРБЕКОВ.

ва ўсмирлар ижодиёти маркази директори Р. Азизов. — Тўғарак аъзолари бир-бирлари билан беллашаптилар, фикрлашаптилар. Билганларини урганиб, ургатаптилар.

Келажақда улардан умидимиз катта.

ЖИЗЗАХ:

Вилоят болалар ва ўсмирлар ижодиёт марказида 25 та тўғарак бор. Уларда 1350 нафар ўқувчи жалб қилинган. Байрам муносабати билан тўғарак аъзолари ажойиб совға тайёрлашди. «Зардўзлик», «Дурадгорлик», «Миллий каштачилик», «Гидамчилик» каби тўғарак аъзолари бир-бирларига ўз қўллари билан тайёрлаган ишларини совға қилишди.

— Ҳозирги кунда ижодий марказда ўз-ўзини маблаг билан таъминлаш мақсадида машғулотлардан кейин устахонада тўғарак аъзолари аҳолига пуллик хизмат кўрсатишяпти, — дейди марказ директори Хулқар Қобилова. — Ўқувчилар асосан, уй-рўзгор буюмлари, стол-стуллар ясайдилар. Ташкилотларга эса бадий безаш бўйича хизмат кўрсатадилар, уларнинг ишидан катта-ю кичик бирдек хурсанд бўлишяпти.

Бу ишларда марказимизга яқиндан ёрдам берадиган хомийларимиз ҳам бор. Улар тадбирлар утказишимизда, иқтидорли болаларни рағбатлантиришда ўз ёрдамларини аямайдилар. Иккиламчи хом ашё корхонаси, вилоят газлаштириш идораси, «Марина» кичик корхонаси шулар жумласидандир.

Бу йилги иқтидорли болаларнинг Республика слётида 14-мактаб ўқувчиси Сарвар Ҳасанов, Жамшид Жумановлар қатнашиб, фахрли ўринни олдилар.

Феруза ОДИЛОВА.

МАРКАЗЛАРГА НИМА ГАП?

НАМАНГАН:

Таътил ҳам бошланди. Болалар ва ўсмирлар ижодиёт марказларида эса иш қизғин. Турли тўғараклар болалар билан гавжум. Яқинда Наманган вилояти Чортоқ тумани Ал Хоразмий номли болалар ва ўсмирлар ижодиёт маркази янги бинога кўчди. Бу эса барча устозу шогирдларни руҳлантириб юборди.

Марказ 1968 йилда ташкил этилган. Ҳозирги кунда 16 турдаги турли тўғараклар ишлаяпти. Бу ерда болалар бўш вақтларини марокли ўтказиш, касб-хунар урганиш билан бирга кўплаб курик-танловлар, учрашувлар, кечалар утказишмоқда. Шулардан «Болалар санъати-2000», «Иқтидорли ўқувчилар танлови», «Ўзбекистон қушиқ байрами», «Зарб-99» ёш доирачилар танловлари утказилди. Ёш доирачилар Наманган вилояти босқичида биринчи ўринни олдилар.

— Болаларни ҳимоя қилиш кунини марказимизда ҳам катта байрам қилиб нишонланапти, — дейди Чортоқ тумани Ал Хоразмий номли болалар

Компьютерга лола экдим.

Пойтахтимиздаги Шайхонтохур тумани Кўкча даҳасида «Исломобод» маҳалла маркази жойлашган. Яқинда бу ер болалар билан янада обод бўлди. Сабаби — 1 июнь Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишланган катта байрам тантаналари бўлиб ўтди. Байрамга тумандаги 45—41-мактаб ўқувчиларининг 9-синф битирувчилари тақлиф қилиндилар. Шунингдек, бир қатор меҳмонлар ҳам ташриф буюришди. Байрам баҳонасида меҳмону мезбонларни суҳбатга тортдик.

Муборак ЮНУСХҲ-ЖАЕВА— Тошкент шаҳар «Маҳалла» жамғармаси раиси ўринбосари:

— Бизнинг халқимиз болажон. Улар учун ҳеч нарсани аямайди. Президентимизнинг шахсан ўзлари фарзандларимизга алоҳида ғамхўрлик кўрсатаяптилар. Болажонларимиз учун керакли, етарли ишлар қилинаяпти.

1 июнь муносабати билан шаҳарда, туман, маҳаллаларда тадбирлар, беллашувлар ўтказилаяпти.

XXI асрга кириб борар эканмиз болажонларимиздан кўп яхши ишлар кутаямиз. Барча ишларимиз болаларни юксак ма-

қилаётган маҳалла фаоллари яхши ишларга қўл ураяптилар. Шу санага бағишланган тадбир Чилонзор тумани, Чилонзор маҳалласида бўлиб ўтди. 1 июнь кунини нишонлаш кўплаб маҳаллаларда анъанага айланиб қолган.

Шавкат РАВУТОВ —

ИСЛОМ БОЛАЛАР БИЛАН ОБОД

даниятли, билимдон, қобилиятли бўлишларига қаратилган.

Фарзанд тарбиясида албатта ота-онанинг ўрни чексиз. Юсуф Хос Ҳожиб айтганидек, қиздир, ўғилдир тарбияни хонадондан топадир. Шундай экан, болаларимизнинг камолоти учун уйда ҳам барча шароит яратилган бўлиши зарур.

Тарбия жараёнида оилага қўшилиб мактаб, маҳалла ҳам бирдек масъулдир. Буни дил-дилдан ҳис

Республика «Болалар» жамғармаси ижрочи директори:

— Жамғармамизнинг номи «Болалар». Демак, барча ҳаракатларимиз фарзандларимиз учун.

Яқинда Ўзбекистон «Болалар» жамғармаси хомийлигида туғма юрак хасталиги бўлган тошкентлик бир ярим ёшли Абдулазиз Фатхуллаев ҳамда қорақалпоғистонлик тўққиз ёшли Ризгул Тўриевалар Арманистонда жойлашган «Норк-Мараш» тиббий

Тўйга тўёна

марказига даволаниш учун юборилди. Ҳозирда болалар ўз уйларига қайтишган. Соғлиқлари ҳам ёмон эмас. Айни кунларда учинчи болани — икки ёшли Жасур Раҳма-

публика «Болалар» жамғармалари болалар учун совға олиб келишни ҳам унутишмади.

Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги «Замондош» маданият уйининг «Фарангиз» гуруҳининг шўх кўшиқлари болаларга янада қувноқлик олиб келди.

Чиройли дастурхон тузатиб, катта-ю кичикни бир пиёла чойга тақлиф қилган хомийлар — Кўкча «Дока хлеб» ҳамда «Бешёғоч» фирмалари болалар билан байрам қувончларини биргаликда баҳам кўрдилар.

Ўқувчиларни бир ерга тўплаб, уларга ажойиб байрам ташкил қилганлардан бири Тошкент шаҳар «Болалар» жамғармаси бўлими раиси Насиба Эргашевадан кўпчилик хурсанд бўлди.

Феруза ОДИЛОВА.

ДУНЁНИ ҚАЛБИМ БИЛАН КЎРАМАН

га ўқувчиларда қизиқиш катта. Бундан ташқари мактабда компьютер хонаси ҳам мавжуд.

Ўқувчиларга фидойи устозлар Гулсара Эргашева, Ҳалима Аҳмедова, Мунаввар Мансурова, Сапура Содиқхўжаевалар билим бериб келмоқдалар. Устозлар ўқувчиларига меҳрибон бўлиб, ўз ўқувчиларининг билимга чанқоқликлари ва иқтидорли эканликлари билан фахрланадилар.

Ўтган йили ўқувчилар

юртбошимиз томонидан телевизор, видео ва ширинликлар билан сийландилар. Япония элчихонаси томонидан компьютер совға қилинди.

Бундан бир ҳафта олдин «Ўзбекистон Ватаним менинг» мавзусида кўрик-танлови бўлиб ўтди.

Кўрикни Ҳалима опа Аҳмедова ташкилладилар. Танловда Ватан ҳақидаги шеърлар, ибратли ҳикоялар ўқувчилар томонидан ижро этилди.

Интернат ҳақида ота-оналар қувониб, устозлар шаънига доимо яхши гаплар айтадилар. Маматхонова Мухаррам опа шундай дейдилар: «Ўғлим Маматхонов Улуғбек 2-«В» синфида ўқийди. Устози Харкаваева Элла Павловна талабчан бўлишларига қарамай, жуда меҳрибонлар. Ўғлимни шу мактабга берганимдан мамнунман. Мактабда интизом жуда яхши».

Ҳақиқатдан ҳам мактаб ўқувчилари ўз ногиронликларини унутадилар. Дунёни қалблари билан кўришга интиладилар.

Нодира МИРЗАЕВА.

Дунё... Ушбу қисқа, тўрт ҳарфдан иборат сўзда қанчалар кўп маъно яширинган. Дикқат билан кузатсак, дунё жуда гўзал. Ҳар ким уни ўз ақли билан идрок этади. Унда инсонлар ўз ор-

зу умидлари сари интилиб яшайдилар... Лекин... Бир кам дунё, кимларгадир кенг, кимларгадир тор...

Биз Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги Йўлдош Охунбобоев номли кўзи

ожишлар ва чала кўради-ганлар мактаб интернатида бўлиб, мактабдаги ўқувчилар, ўқитувчилар билан яқиндан танишдик. Интернат ҳақида кенг маълумотга эга бўлдик.

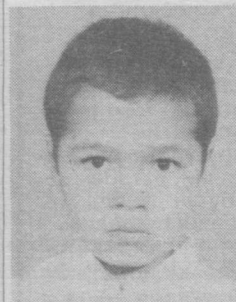
Интернат ташкил топганига 60 йил бўлибди. Унда 320 ўқувчи билим олмақда. Ўқувчилар учун барча шароитлар муҳайё. Ошхона, ётоқхоналари озода. Бир кунда тўрт маҳал овқат тайёрланади. Айниқса, мусиқа ва спорт-

Men Odilov Elyorman. Endigina 1-B sinfni faqat a'lo baholar bilan tamomladim. Baxtimizga Islom Karimov bobomiz sog'-omon yursinlar. Yana uzoq yil o'zlari Vatanimizga bosh bo'lsinlar. Men katta bo'lsam, ularning yordamchilari bo'lmoqchiman. Buning uchun ta'til kunlari ham ko'p kitoblar o'qimoqchiman.

Men Fayzullayev Shahzod katta bo'lsam, chet ellarga borib, vatanimiz O'zbekistonni dovrug'ini yoyib, elchi bo'lib ishlash orzusidanman. Shuning uchun ham butun dunyoni ko'rishga qiziqaman. Hozircha chet mamlakatlarni adam, opalarimdan so'rab, ulardan o'rganib, zangori ekranda ko'rib turibman.

Katta bo'lsam, shahrimiz Toshkentga hokim bo'laman. Shuning uchun ham faqat besh baholar bilan 1-B sinfni bitirdim. Hozir ta'til kunlari shahrimizni ko'p sayr qilishni yoqtiraman. Shahrimizdagi yangi qurilishlardan juda-juda quvonib ketaman.

Men Oripov Shohruh 1-A sinfida o'qiyman. Men a'lochiman. Kitob o'qishni yaxshi ko'raman. Katta bo'lsam dadamga o'xshab dorixonada ishlayman. Tekinga dorilar beraman. Bu kasb menga juda yoqadi. Buning uchun ko'p o'qib o'rganishim kerak.

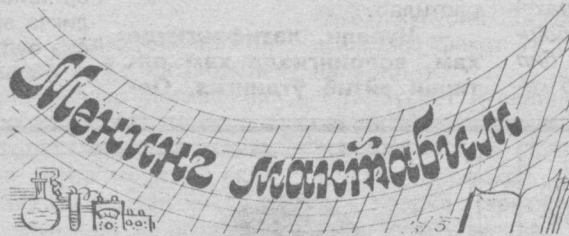
Men katta bo'lsam xuddi o'qituvchimiz Arofat opadek o'qituvchi bo'lishni orzu qilaman. O'qituvchilik kasbi menga yoqadi. Ko'p o'rganishim kerak.

1-A sinf o'quvchisi Muhammedxonova Aziza.

Mening ismi sharifim Angarbayev Anvar. Jismoniy yo'nalishdagi gimnaziyasida o'qiyman. 1-sinfni a'lo baholarga tugatdim. Katta bo'lganimda uchuvchi bo'lmoqchiman. Chunki osmonning moviy rangi meni har doim o'ziga chorlab turadi.

ОРЗУЛАР ҚАНОТИДА УЧАЁТГАН БОЛАЛИК

Men Abbosova Malika 1-A sinfida o'qiyman. A'lochiman. Katta bo'lsam oyimga o'xshagan o'qituvchi bo'lishni istayman. Jajji bolalarga harf o'rgatish, ularni savodini chiqarish eng katta baxtdir. Men shu baxtga intilib yashagim keladi.

Men Ijtimoiy yo'nalishdagi Respublika gimnaziyasida 1-A sinfida o'qiyman. Sinfda a'lochilardan biriman. O'qituvchimiz Arofat opaning aytishlaricha mendan yaxshi diplomant chiqarmish. Diplomant bo'lishim uchun ko'p kitoblar o'qishim kerak.

1-A sinf o'quvchisi Sagatov Miralisher.

Men Rustam Obidxo'jayev 1-A sinfida o'qiyman. Katta bo'lsam shifokor bo'lishni hohlardim. Kasallarni tuza-tish eng katta savob ishdir. Shuning uchun ko'p kitob o'qishim kerak.

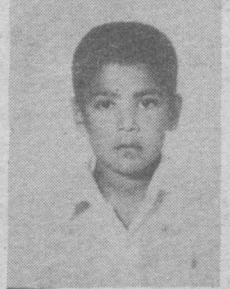
Men — Omonov Bobur. O'rtoqlarim qatori shu gimnaziyaning 1-sinfni «a'lo» baholarga tugatdim. Men ertak, hikoya, she'rlar o'qishni yoqtiraman. Katta bo'lsam ministr bo'lmoqchiman.

Men — Uzoqov Akmal. 1-V sinf o'quvchisiman. Birinchi sinfni a'lo baholarga bitirdim. Kitob o'qishga qiziqaman. Juda ko'p kitoblarni o'qiganman. Kelajakda prezident bo'lmoqchiman.

Men — Ergashev Ulug'bek. Shu sinfni a'lo baholarga bitirdim. Kelgusi yilda ham bu yildagidek a'lo baholarga o'qimoqchiman. O'zim tengi bolalarga kelgusi ishlarida omladlar tilayman.

Men Razzoqova Go'zal. Tengdoshlarim kabi a'lo baholarga o'qiyman. O'qish bilan birgalikda raqsga tishishni ham yaxshi ko'raman. Kelajakda o'qituvchi bo'lmoqchiman.

АЁЛ — ЭЛ АРДОҒИДА

1999 йил — Аёллар йили

Аёл! Ҳаётнинг ҳаётлиги сен билан. Дунёнинг тирлиги ҳам сен. Сен борсанки, гўдакларимизнинг беозор нигоҳларида ширин табассум. Сен борсанки, ҳаётда яшаш, яшариш ҳукмон. Шунинг учун ҳам сени таърифлашга сўз, тасвирлашга ранг топиш мушкул.

Аёл борки, ўсиш, улғайиш бордир, Аёл борки, аҳдимиз, ишончимиз бор. Аёл борки, бахтимиз, баҳоримиз бор, Аёл борки келажак шод ва бахтиёр.

Лекин баъзида оғир ҳаёт бўламан... Инсон умри ўтган сайин беихтиёр ўзи бо-

сиб ўтган ҳаёт йулига ҳаёлан турли-туман фикрларни, воқеаларни эслаб назар ташлаши, ёдида қолган энг ҳаяжонли онларини ёдга олиши табиий. Мен эса оғир уйга толган кезларимда ўзбек аёлининг ҳаёт мазмунини куз олдимга келтираман. Унинг нафис қўларига бешик тебратиш ярашади. Бола кутариш, нон ёпиш ярашади.

Аёллар — пулат ирода соҳибларидир. Улар олийжаноб фазилатлар эгаси бўлмоғи лозим. Буюк адибимиз Абдулла Қодирий «Ўтган кунлар» асарида Кумушбизини шундай тасвирлайди: «Унинг қора зулфи пар ёстиқнинг турли томонига тартибсиз суратда

тўзғиб, қуюқ киприк остидаги тимқора кўзлари бир нуқтага тикилганда нимадир бир нарсани кўрган каби... Қоп-қора камон ўтиб кетган нафис, қийиқ қошлари чи-мирилганда, нимадир бир нарсадан чўчиган каби... тўлгон ойдек гўбурсиз оқ юзи бир оз қизилликка айланганда, кимдандир уялган каби...».

Аёллар биз фарзандларнинг бошимизда мактовли тождирлар. Уларнинг дуолари бизни бахтли бўлишимизга сабаб бўлади. Шу уринда бир ривоятга назар ташлайлик.

Бир аёл етти йилдан бери бефарзанд эди. Аммо умидлари сўнмаганди. Кунларнинг бирида у бир ну-

роний чолга йўликади. Чол аёлга сўз қотади: «Эй аёл! Бугун бир туш кўрасан. Тушингда сенга аёллик насиб бўлғай» деб кўздан ғойиб бўлади.

Бир кун кечаси туш кўради. Тушида ёнғинда қолган қулба ичида йургакланган бола йиғисини эшитида. Бола олов ичида қолган, атрофи ёнар эди. Аёл эса уни ўт ичидан олиб чиқади. Шу пайт у булбулнинг хонишидан уйғониб кетади.

Орадан ўч кун ўтади. Қўшнисининг уйига ўт тушади. Уй ичида эса бола борлиги аён бўлади. Шунда ўша аёл узини тўғри ўт ичига уради. Дарҳақиқат бола атрофида биргина гардиш уни сақлаб турар эди. Болани қўлига олиши билан ўт парилари чекиниб, унга оқ йўл

берадилар. Аёл остонадан чиқиши билан ёнаётган уй қулаб тушади.

Мана кўрдингизми, аёлнинг мардлиги, жасурлиги. Дарҳақиқат, ҳаётнинг нодир неъматини, нозик ҳилқатини, гузаллигининг энг асл ҳақиқати ҳам бу аёлдир.

Истардимки табиат аёл зотиға

Метиндай ирода ва чидам берса.

Истардимки, табиат аёл зотиға

Садоқату вафони жамул-жам берса.

Тўхтатощ МАМАДАЛИЕВА, Алишер Навоий номидаги Республика нафис санъат лицейининг 10-синф ўқувчиси.

Эшикдан ийманибгина икки бола кириб: «Тонг юлдузи» тахририяти шу ердими?» — деб сўрашди. Ҳа, жавобини олгач, бири иккинчисига қараб: «Тўғри топиб келибмиз-а, Анвар!» — дея хурсанд бўлиб кулиб кўйди. Сўнгра гап бошлади:

— Бу менинг дўстим Анвар, бўлажак шоир. Мен эса насиб қилса бўлажак ёзувчиман. Исмим Нурали. Шу дўстимнинг шеърини «Тонг юлдузи»да чиқаринглар, — дея илтимос қилди. Анвар эса шеърини узатди. Биз бўлажак ёзувчи ва шоирларга ажабланиб қарадик. Нуралининг шўх, зийрак ва ҳазилкашлигини англаб, уларни суҳбатга тортдим:

— Қайси мактабда ўқийсизлар?

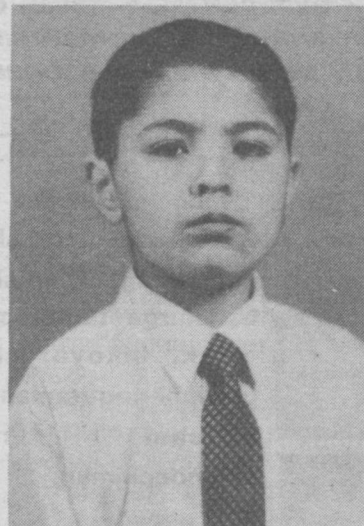
Анвар тортинибгина жавоб бергунча, Нурали гапни «илиб» кетди:

— Биз Акмал Икромов туманидаги 229-мактабнинг 6-синфини битирдик. Анвар бўш вақтларида шеърлар ёзиб туради. Шеърлари газетада чиқишини жудаям хоҳлайди. Мен ҳам ҳикоя ва мақолалар ёзаман. Латифа айтишни яхши кўраман. Сизга бир латифа айтиб берайми?

— Майли, айтинг.

— Бир куни афанди кечаси кетаётди, йўлдан бир қоп олтин топиб олибди. Хурсанд бўлиб кетганидан: «Энди биз ҳам бойота бўламиз, биз

ни ҳам бойота деб чақиринишди», — дебди ўзига-ўзи. Лекин уни кузатиб турган икки ўғрини сезмай қолибди. Ўғрилар афандининг олтинларини тортиб олиб: «Сўнги тилагингни тила, бажо келтирамиз», — дейишибди. Шунда афанди: «Майли, дарахтга чиқиб

«Войдод» деб бақираман», — дебди. Ўғрилар ҳайрон бўлиб: «Нима учун «Войдод» деб бақирасан?» — деб сўрашса, афанди: «Хотиним мени дарахтдан йиқилиб улган деб уйлаласин», — дебди. Ўғрилар рози бўлишибди. Афанди дарахтнинг тепасига чиқиб «Войдод» деб узун бақирибди ва дарахтдан тушиб намозини ўқий бошлабди. Шу пайт баҳайбат бир ит келиб ўғриларни қувиб ке-

тибди. Ит афандининг ити бўлиб, номи «Войдод» экан.

— Латифам ёқдими?

— Ёқди. Нурали бўш вақтларингизда нима билан машғул бўласиз?

— Бўш вақтларимда доим мақолалар, латифалар ёзиб тураман. Бўлажак ёзувчиман дедим-ку! Ҳозир эса «Олтин болалар» асаримни ёзаяман.

— Асар?! — ҳайрон бўлиб сўрадим ундан. 6-синф ўқувчисининг асар ёзиши

ҒАФУР ҒУЛОМДЕК ЁЗУВЧИ БЎЛАМАН

мени ажаблантирди.

— Асарингиз нима ҳақида?

Нурали шомасдан гап бошлади:

— Асарми? Асар икки бола ҳақида. Қадимда Буюк Ипак йўлида кўл бўлган экан. Бир киши эшакда кетаётди кўлдан утаётганида тушиб кетибди. Унинг белида олтинлари бўлиб, оғир бўлгани учун чўкиб кетибди. Шуни сал замонавийлаштириб ёзаяман. Асар ёзишимда синф раҳбарим Замира опа Абилова ёрдам беряптилар.

— Нурали, латифангизда ҳам, асарингизда ҳам олтинни айтиб ўтдингиз. Ол-

тинни яхши кўрасизми?, — сўрадим ундан. Нурали қулиб:

— Олтин — бу бойлик. Нимани сўрамоқчи эканингизни билдим. Бойлик ҳеч қачон зарар келтирмайди. Лекин мен бой бўлишни хоҳламайман. Агар бой бўлсам ташвишим кўпроқ бўлса керак. Мен қийинчилик билан бўлса ҳам Ғафур Ғуломдек ёзувчи бўламан.

— Ғафур Ғуломдек ёзувчи?! Қийин эмасми?

— Албатта қийин. Мен ҳамма нарсаси қийинчилик билан эришишни хоҳлайман. Осонликча эришилган нарса қадрсиз бўлади.

6-синф ўқувчисининг бу қа-

дар эркин фикрлашига, улкан орзуларига албатта устозларининг ҳам ҳиссалари бордек туюлди, менга. Нуралидан синфи, устозлари ҳақида сўрадим:

— Синфимиз гимназия синфи. Бошқа синфлардан билимимиз билан ажралиб турамыз. Албатта бизнинг билимдонлигимизга устозларимиз Замира опа Абилова, Саида опа, Ғайрат ака Пулатовлар сабабчи бўлганлар.

— Нурали сиз жуда яхши ва катта ниятлар қилибсиз. Агар сеҳргар бўлиб қолсангиз нимани тилаган бўлардингиз?

— Сеҳргар бўлиб қолсам, ёзувчи бўлишни, Ўзбекистонимизда, бутун дунёда тинчлик бўлишини тилардим.

Нуралининг тилаклари амалга ошишини истаб, бу хушчақчақ «ёзувчи» ва «шоир»га ўқишларида омад тиладим.

ГУЛЮЗ.

УЧРАШУВ

Мен шеърятга қизиқаман. Бўш вақтларимда Усмон Носир, Шавкат Раҳмон, Абдулла Орипов шеърларини мутолаа қилиб тураман. Шоирлар билан бўладиган учрашувларнинг барчасига қатнашаман. Шу қизиқшим туфайли синфдошларимиз

римиз шахрисабзлик шоир Бозор Намозов билан суҳбат уюштирдик. Уларга турли саволлар билан мурожаат қилиб, ўзимизни қизиқтирган барча саволларга жавоб топдик. Шоир бизга болалик вақтларида ёзган шеърларидан намуналар ўқиб бердилар. Учрашув сўнгида Бозорбой Намозов биз ёшларга келгуси ишларимизда омадлар тилардилар. Бу учрашувдан биз ниҳоятда хурсанд бўлдик.

Жамол НУРИДДИНОВ,
Қашқадарё вилояти,
Шахрисабз шаҳридаги
88-гимназия
мактабининг
6-«А» синф ўқувчиси.

Азиз дугонам Нигора, мана сен билан урушиб қолганимизга ҳам бир ой бўлибди. Таътилга ҳам чиқдик. Сен билан урушиб қолган уша кундан бери тўғриси, ерукка сигмай кетаяпман. Укаларимни ҳам урушиб ташлайдиган, кўнглимга ҳеч нарсаси сигмайдиган бўлиб қолди.

МАКТАБ

Сен синфимиздаги энг ақлли қиз бўлганинг учун ҳаммамиздан ажралиб турардинг. Мактабга ҳам бирга бориб, бирга қайтардинг. Дарсларни бирга тайёрлардинг. Сен билан урушиб қолган уша кунни бир умрга ёмон кўриб қолдим. Чунки биз арзимаган нарсани катта жанжалга айлантириб юбордик. Сенга айтган барча сирларимни синфдошларимнинг олдида баралла айтиб юбординг. Мен жуда ҳам ғалати бўлиб кетдим. Ҳаммамнинг олдида йиғлаб юборгим келди. Лекин йиғламадим. Менинг сирларимнинг ошкор қилганинг учун ич-ичимдан сенга нисбатан аллақандай ёмон туйғу пайдо бўлди. Шундай бўлдию, кўп йиллик дўстлигимизга бир дақиқанинг ўзида путур етди. Эртаси куни ҳеч нима кўрмагандек сен билан саломлашмоқчи бўлдим, лекин сен ўзингни четга тортдинг.

Нега ундай қилдинг, ахир мен сенга ҳеч нарса демаган эдим-ку. Аксинча, сен мени қалбимни вайрон қилган эдинг-ку, дугонажон! Тўғриси, сени шундай қилсанг-да, ҳали ҳам яхши кўраман. Таътил кунлари сени соғинаман.

Нигора, кел, дугонажон, мендан ёмон сўз эшитган бўлсанг, мени кечир, мен ҳам сени кечирдим. Биз бир умрга дугона бўлиб қоламиз, деб сўз берганмиз. Берган сўзимизга содиқ қолайлик. Дарз кетган дўстлигимизни қайта тиклаб олайлик. Салом билан дугонанг.

Нилуфар ЗИЁЕВА,
Самарқанд вилояти,
Каттакўрғон шаҳридаги
34-ўрта мактабнинг 10-
синф ўқувчиси.

Муҳокама учун мавзу

ЕТУК ИНСОН БЎЛИШ УЧУН...

Кечагина эмасмиди, биринчи кўнғироқнинг сирли садосидан ҳаяжонга тушиб, мактаб деб аталмиш сеҳрли даргоҳга илк бор қадам қўйганимиз? Кўз очиб юмгунча 9 йил ўтиб кетибди. Мана энди биз учун мактабнинг сўнги кўнғироғи янгради. Илк мартта айрилиқ нима эканлигини ҳис қиляпмиз. Устозларимиз, синфдошларимиз билан хайрлашиш қанчалар оғир...

Шу вақтга қадар фақатгина ота-онамизга таяниб келган бўлсак, энди ҳаётимиз, келажакимиз кўпроқ ўзимизнинг билимимиз, сайё-ҳаракатларимизга боғлиқ. Шу ҳақда мулоҳаза қилганимизда бир нарсани таъкидлашни истардим. Кейинги вақтда жуда кўпчилик тенгдошларимиз ҳаётнинг моддий жиҳатларига, шакл-шамойилга кўпроқ аҳамият бераётганликларини сезилади. Кийим-кечак, ўйин-кулги, енгил ҳаётга интилиш билим олиш, касб-хунар ўрганиш, имкон қадар кўпроқ нарсани билишга интилиш хоҳишини чеклаб қўймаймиди? Тўғри, биз ёшларнинг ҳар томонлама гўзал, етук бўлишга ҳаракат қилишимиз табиий. Бироқ... мана ҳозир республика-

мизда ҳар қанча ўқиб билим олиш учун хунар ўрганиш, тадбиркорлик фаолияти учун барча шароит яратилган. Шундай имкониятлардан тўлиқ фойдалана олаяпмизми?

Очилишни айтидиган бўлсам, баъзи ёшларнинг телевизорда, ё радиода журналистлар саволларига берган жавобларини тинглаб ғашим келади. Аксарият шундай савол-жавобларда биз кам ўқиганлигимизни, шу боис кўп нарсани билмаслигимизни сездириб қўямиз. Одамзот қаерда ўқиш, қандай касб билан шуғулланишидан қатъий назар доимо ўқиб ўрганиши, изланишда бўлиши лозим. Бирор мутахассисликни эгаллаш, олий ўқув даргоҳларини тугатиш бу ҳали етук инсон бўлиш дегани эмас. Бу борада энг яхши устоз — яхши китоблар деб ўйлайман. Бу беш кунлик дунё яхши яшаш, еб-ичиш ва кийинишдан, орзу-ҳаваслардангина иборат деб ўйлаётган, ҳозирда фақат шу моддий неъматлар орзусида юрган баъзи тенгдошларим бу фикримга қандай муносабат билдиришаркин?

Севара ЖҲРАЕВА,
Тошкент шаҳридаги 236-ўрта мактабнинг
9-«А» синф ўқувчиси.

БОЛАЛИК ПОЙИГА ГУЛЛАР ТАШЛАНДИ...

Ўтди умр йилларни ортда қолдириб,
Шуурга хотира расмин солдириб,
Энди видо келар тилни ёндириб —
Хайр, мактабимда кечган дамларим.

Хайр, болаликдан энг жўшқин онлар
Бўлганимиз дарсдан чопқир қуёнлар,
Кошки энди бўлсак «ов»га нишонлар,
Хайр, мактабимда кечган дамларим.

Энди кўлин силкири китоб ҳам дафтар,
Кўнгиллар айрилиқ қўшигин айтлар,
Бу кунлар тушми ё хаёлда қайтар...
Хайр, мактабимда кечган дамларим.

Кўнғироқ чалинди — эртақ бошланди,
Болалик пойига гуллар ташланди,
Яна шу кўнғироқ — кўзлар ёшланди,
Хайр, мактабимда кечган дамларим.

Махфуза Эргашева,
Бухоро шаҳридаги 35-мактаб.

ИСТИҚЛОЛ ВА ИСЛОҲОТЛАР

1991 йилнинг 31 августида республика Олий Кенгашининг тарихий сессияси Ўзбекистон давлат мустақиллигига доир муҳим ҳужжатлар қабул қилди. Шундан бери ортда қолган 8 йил ичида миллий давлатчилигимиз тажрибали, ҳозирги ўтиш хусусиятлари ва жаҳоннинг илғор амалиётига таянган мустақил Ўзбекистон давлатининг ҳуқуқий пойдевори, сиёсий тизими, барча тизимлари вужудга келди.

Марказлашган бошқарув ва тақсимот тизими ўрнини халқ ҳўжалигини бошқаришнинг бозор иқтисодиётига мос тузилмалари эгаллади. Ўзбекистоннинг миллий мустақиллиги сиёсий жиҳатдан тўла таъминланди.

Шўролар тузумидан мерос бўлиб қолган Республикамиз иқтисодиёти эса бир ёқлама ривожланган хом ашё етказиб беришга мўлжалланган собиқ иттифоқнинг бошқа минтақалари билан ҳўжалик алоқалари бузилганлиги сабабли ночор аҳволга тушиб қолган эди.

Мўл-кўл табиий бойликлар мавжуд

ва кўплаб қимматли хом ашё етиштириб турган мамлакатимизга саноат маҳсулотлари, ҳаттоки озиқ-овқатнинг талай қисми четдан келтирилар ва унинг воситасида Ўзбекистоннинг марказга қарамлиги мустаҳкамлаб қўйилган эди.

Катта миқдорда қазиб олинаётган ер ости бойликлари - газ, олтин, мис ва бошқа нодир металллар Москванинг буйруғи билан олиб кетилад эди.

Пахтакор ўлкада минглаб тонна етиштирилаётган пахта толаси у ёқда турсин, уни қайта ишлашдан чиқади-ган чиқиндиси - кунжара ва шўлхасининг ҳам ҳўжайини марказ эди.

Шундай аҳволда, мустақил Ўзбекистон раҳбарияти оқилона иш тутиб, ўта марказлашган бошқарув ва тақсимот тизимидан воз кечмай туриб, илғор мамлакатлар тажрибасида сигналган бозор муносабатларига ўтмасдан иқтисодиётни рағнақ топтириш мумкин эмас, деган хулосага келди.

Шахсан Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислон Каримов та-

шаббуси ва раҳнамолигида мустақил давлатимизга хос тараққиёт йўли ўтиш даврининг бош тамойили назарий жиҳатдан асосланиб берилди.

Ўзбекистон бошқа мустақилликка эришган мамлакатлардан фарқли равишда, бозор шароитларига мамлакатимиз иқтисодий нуфузи ва бошқа хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда босқичма-босқич ўтилмоқда.

Мулкни давлат тасарруфидан чиқаришнинг пухта ўйланган дастури амалга оширилганлиги натижасида дастлаб уй-жойлар, савдо ва маиший хизмат иншоотлари, кичик, ўрта ва йирик корхоналар хусусийлаштирилди.

Қишлоқда давлат ҳўжаликлари ва колхозлар ўрнини ширкатлар уларнинг уюшмалари, деҳқон-фермер ҳўжаликлари эгаллади.

Ўтган йилга келиб мамлакатимизда ташкил этилган хусусий ва кичик корхоналар сони 100000 дан ошди. 20000 та деҳқон, фермер ҳўжалиги тузилди. Ҳозирги кунда юртимизда фаолият кўрсатаётган барча корхоналарнинг 46,2% хусусий, 38,5% жамоавий, 2% қўшма ва фақат 12,1% давлат корхоналаридир.

Тараққиёт йўлининг тўғри танланиши ва ислохотларни пухта дастурлар асосида амалга оширилиши ўз натижасини бермоқда. Иқтисодиётимизнинг барча тармоқларида барқарор ўсиш кузатилмоқда.

Ёқилги, энергетика соҳасига берилаётган эътибор "Қўқдумалоқ" компрессор станцияси ва Бухоро нефтни қайта ишлаш заводида ишга туширилиши натижасида йилига 4 млн. тонна нефтни четдан олиб келган Ўзбекистон, нефть маҳсулотлари мустақиллигига эришди ва экспорт қилмоқда.

Асакадаги "ЎзДЭУавто" қўшма корхонасининг фойдаланишга топширилиши билан Ўзбекистон жаҳондаги

санокли автомобилсоз мамлакатлар қаторидан жой олди.

Чет эллик шериклар билан қурилган ўнлаб ип-йигирув ва тўқимачилик фабрикалари, Андижон, Қўқон ва Янгийўлдаги спирт заводлари, Хоразмдаги қанд заводи каби катта-кичик корхоналарнинг маҳсулоти ўз талабларимизни қондириш билан бир қаторда, республикамизнинг экспорт имкониятини янада оширмоқда.

Ўзбекистон саноатни ривожлантириш ва унинг қувватларини ошириш билан бир вақтда янги йўллари қуриш, халқаро аҳамиятга молик Тошкент-Андижон-Ўш-Қашқар автомобиль йўли таъмирланиб, Навоий-Учкудук-Султонувайс-Нукус (узунлиги 342км) темир йўллари қурилиши тезкорлик билан давом этмоқда. Шу билан бирга мамлакатимизни Шарқу Фарб, Шимолу Жануб давлатлари билан боғловчи халқаро транспорт йўли дастурларида фаол иштирок этмоқда.

Деҳқонларимизнинг хормай-толмай қилаётган меҳнатлари туфайли қисқа муддатларда Ўзбекистон галла мустақиллиги амалиётга айланди.

Қўқна ва навқирон Навоий вилояти ҳам бой табиий ресурсларга эга. Иқтисодий ҳамкорликни йўлга қўйиш мақсадида вилоятга жаҳон ва МДҲ мамлакатлари фирма ва компания вакиллари ташриф буюришди.

Германиянинг "Сименс" фирмаси билан алоқа ва телекоммуникация қурилмалари етказиб бериш бўйича шартномалар имзоланди.

Туркия фирмалари билан биргаликда, Қизилтепа тумани, "Зарметан" жамоа ҳўжалигида сутни қайта ишлаш корхонаси қурилди. "Ғазонмармар", "Нуротамармар" корхоналарида мармар силлиқлаш ишлари йўлга қўйилмоқда.

Вилоятда "Агама", "Навоий Центр-Бизнес", "НКЗ-Кимё ЛТД", "Навоий-казени" қўшма корхоналарида 348,9 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. Вилоятда 50 та ташкилот ташки иқтисодий алоқаларда иштирок этмоқда. Шуларнинг 7 таси сўмни конвертациялаш ҳуқуқига эга.

"Зарафшон-Ньюмонт" қўшма корхонасининг фойдаланишга топширилгани республикада олтин тайёрлаш ҳажмининг ортишига имкон берди.

ШУХРАТ ҚОДИРОВ,
Навоий вилояти, Қизилтепа туманидаги 13-мактабнинг 7 - "А" синф ўқувчиси.

ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАРИ

Тадбиркорлар учун замонавий бозорда қандай қилиб муваффақиятга эришиш мумкин? Кутилган натижага етиш учун бозордаги вазиятга қандай таъсир кўрсатиш лозим? Жаҳон тажрибасининг кўрсатишича, бозор иқтисодиётига ўтишда муҳим ўрин тутган тадбиркорлик кўп томондан иқтисодий ўсишнинг суръатларини белгилайди, моддий, маънавий ва кадрлар ресурсларини самарали тақсимлашга ёрдам беради. У иш ўринларининг вужудга келиш муҳити бўлиб хизмат қилади, чунки кичик тадбиркорликда янги иш жойини ташкил этиш йирик корхонага қараганда анча кам харажат талаб қилади. Бу рақобат муҳити, яъни ривожланиш манбаи демакдир. Айнан шу иқтисодий майдонда тез ўзгарувчан ва самарали фаолият олиб бориш мумкин. У қандайдир йирик корхона қурилиши ва ишга тушишига қараганда анча кўп фойда беради.

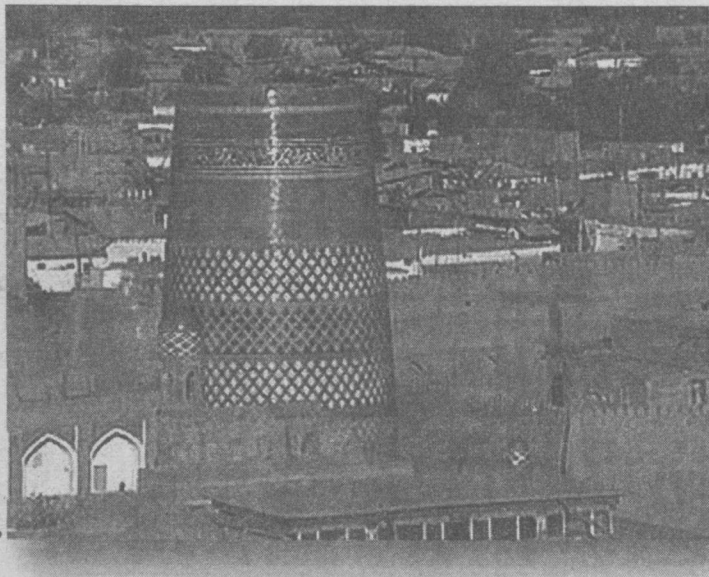
Кичик ва ўрта тадбиркорлик тузилмаларининг тараққиёти бутун иқтисодиётнинг барқарорлашиши, мамлакатнинг молиявий юксалишига олиб боради. Сўнгги вақтларда вужудга келган вазиятти ҳисобга олиб, тадбиркорлик ривожланишининг стратегия-

си ва тактикасини режалаштириш бўйича муҳим чоратадбирлар қабул қилинди, бу тадбирларни амалга ошириш механизми ишлаб чиқилди ва ишга туширилди.

Ўз фаолиятида жаҳон андозаларига жавоб берадиган замонавий технологиялардан фойдаланадиган тадбиркорларга алоҳида имтиёзлар мавжуд. Улар учун кредит линиялари анча кенгайтирилган. Ҳозир ўз ишини бошламоқчи бўлган киши бунга анча тез амалга ошириши мумкин. Тадбиркорлар учун моддий ва молиявий ресурсларга қиришга кафолат ва имтиёзларнинг кенг тизими белгиланган.

Жумладан, туризм фаолияти билан шуғулланувчи тадбиркорлар учун ҳам бир қатор кафолат ва имтиёзлар белгиланган.

Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 27 майдаги 232-сон қарорига асосан, Самарқанд, Бухоро, Хива ва Тошкент ша-

ҳарларида янги ташкил этилган туризм фаолияти билан шуғулланадиган юридик шахслар тузилган пайтдан бошлаб 1-даромад орттиргунга қадар, узоғи билан рўйхатдан ўтган вақтидан эътиборан 3

йилгача даромад солиғидан озод қилинади.

Солиқ кодексининг 92-моддасига кўра Самарқанд, Бухоро, Хива ва Тошкент шаҳарларида янги ташкил этилган туризм фаолияти билан шуғул-

ланаётган юридик шахсларни мол-мулкига ташкил этилган вақтидан эътиборан дастлабки фойда олгунга қадар лекин улар рўйхатдан ўтган вақтдан эътиборан уч йилдан ортиқ бўлмаган муддатга мол-мулкига солиқ солинмайди.

Солиқ кодексининг 102-моддасига кўра янгида ташкил этилган туристик фаолият билан шуғулланувчи юридик шахслар ташкил этилган пайтдан эътиборан биринчи фойда олгунга қадар ер солиғидан озод қилинади.

Тадбиркорларимиз Европартенариат доирасида Европа мамлакатлари компаниялари билан фаол ва бевосита ҳамкорлик ўрнатмоқда. Натижада хусусий тадбиркорликни тартибга солиш ва қўллаб-қувватлашдаги асрлар мобайнида тўпланган тажриба республика бозор иқтисодиётининг оёққа туриши шароитига ўтказилмоқда. Халқаро учрашувлар ва ҳамкорликлар Ўзбекистон кичик ва ўрта тадбиркорлигининг жаҳон иқтисодиётига тезроқ киришига ёрдам бермоқда.

Дурдона НАЗАРОВА,
Шаҳрисабз туманидаги 4-лицей-интернатнинг 10 - "Банк" синфи ўқувчиси.

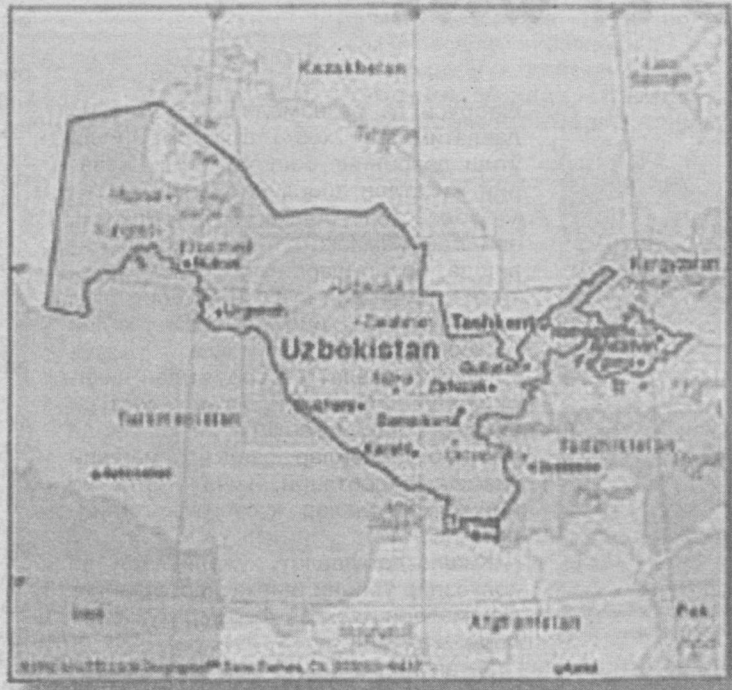
ИҚТИСОДИЁТ - ҲАЁТИМИЗ АСОСИ

Ўзбекистон келажаги буюк давлатдир. Ўзбекистон Республикасининг келажада буюк бўлиши кўп жиҳатдан ҳозирги кунда таълим-тарбия олаётган биз ёшларга боғлиқ. Биз ўз онгимизда ахлоқий, эстетик, ватанпарварлик ва жисмоний тарбияни ривожлантириш билан бир қаторда, иқтисодий билимларни бойитиб бориш муҳим аҳамият касб этади. Бу ўринда иқтисодий тарбиянинг қуйидаги муҳим вазифаларини ажратиш мумкин:

◆ Биринчидан, жамият ҳар бир аъзосининг муқаддас бурчи ва шарафли иши бўлган меҳнатга онгли ва ижодий муносабатни ривожлантириш;

◆ иккинчидан, иқтисодиёт илмининг қоида-қонунларини тезда ўзлаштириб, ўз кундалик ҳаёти-мизга ҳамда иш фаолияти-мизга татбиқ этишни шакллантириш;

◆ учинчидан, бу тарбия ҳар бир кишини ҳар бир ишга ижодий ёндашувга,

ижтимоий тажаббурскорликни ривожлантиришга кўмаклашади;

◆ тўртинчидан, жамият аъзоларида тадбиркорлик, ишбилармонлик каби ҳислатларни шакллантиради;

◆ бешинчидан, энг муҳими бу тарбиянинг вазифаси мус-

тақил Ўзбекистон фуқаро-ларида фидойилик, меҳнатсеварлик, мулкдорлик туйғуларини мустаҳкамлайди.

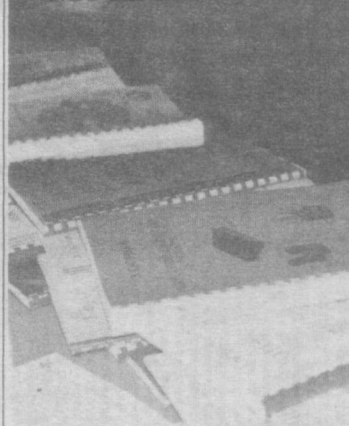
Иқтисодиёт илми бутун бир олам. Иқтисодиёт инсон фаолиятининг асосий жиҳати, жамият ҳаётининг пойдеворидир. Инсон тирик

жон бўлганидан биринчи навбатда унинг моддий талаб-эҳтиёжи қондирилиши керак, унга фақат иқтисодий фаолият орқали эришилади. Кишилар ҳамиша иқтисодиёт билан машғул бўладилар, чунки шу йўл билан ўз ризқ-насибасини яратадилар.

Президентимиз И.Каримов таъкидлаганидек: "Аминманки, Ўзбекистоннинг келажаги буюк. Давлатимизда ҳамма нарса: табиий бойликлар, унумдор ерлар, азим дарёлар бор. Бу муқаддас заминда меҳнатсевар, истеъдодли халқ яшайди". Ал-Хоразмий, Абу Райҳон Беруний, Амир Темури, Алишер Навоий, Фитрат, Абдулла Авлоний каби ўтмиш иқтисодиётимизнинг йирик намояндалари ҳам, бугунги кунда таълим-тарбия олаётган зукко иқтисодчи ёшлар ҳам ана шу меҳнатсевар, истеъдодли халқнинг фарзандларидир. Президентимиз биз ёшларга юксак ишонч билдирдики, бу ишончни албатта оқлаймиз. Биз - Ватан фарзандлари, Президент болалари! Буюк келажакни биз кураимиз!

**Азим ЎРИНОВ,
Навоий вилояти,
Хатирчи туманидаги
74-ўрта мактабнинг
7 - "А" синф ўқувчиси.**

МАКТАБДА ИҚТИСОД ФАНИНИ ЎРГАНИШДАГИ МУАММОЛАР

Бизнинг мактабда иқтисодиёт фани 4-синфдан 7-синфгача оралиқда ўқитилмайди. Қолган синфларда ўтилади. Бу фанни атрофлича ўрганиш учун китоблар, кўргазмалар етарли эмас. Фақатгина "Иқтисодиёт ва бизнес асослари" Э.Сариқов, М.Маматовларнинг китобларигина бор, холос. Гарчи ўқитувчимиз Фарҳоджон Маматқосимов иқтисодчи бўлмасалар-да, қизиқиб, изланиб ўргатган билимларига таяниб, мана конкурс қатнашчиси бўлиб турибман. Бундан ташқари мактабимизда компьютернинг йўқлигидир. Телевизорлардан компьютерда ишлаб ўтирган болаларни кўриб ҳавасим келади. Қанийди, мен ҳам шундай компьютерда ишласам. Ҳаттоки, 4-синф она тили китобининг устига ҳам компьютер билан шугулланаётган қизлар ва йигитлар расми туширилган. Бизда эса бу нарса ҳозиргача ширин ҳаёлдан иборат. 9-11-синфларда ўтиладиган ЭҲМ дарслари ҳам қуруқ бўлиб қолмоқда.

Мен сизлардан жудаям илтимос қилардим, китоблардан, шу билан бирга, Эргашвой Сариқов, Баҳодир Ҳайдаров, Музаффар Пирматов ва бошқалар, "Тонг юлдузи" газетангиз орқали бизнинг билим олишимизда яна ўз ёрдамингизни аямасангиз. Биз ҳамма вақт узокдан Тошкентга келолмаймиз, бироқ шу келишимизга сабаб бўлганликларингиз учун миннатдоримиз.

Биз ўз олдимиздаги қанчадан-қанча муаммоларни ҳал қилишимизда:

1. Иқтисодиётдан қўшимча адабиётлардан барча мактаблар таъминланиши керак. Шу жумладан, бизнинг мактаб ҳам.

2. Мактабимизга компьютер кераклиги.

3. Дарсликларни ҳар бир синфга алоҳида-алоҳида чиқарилиши керак деб ҳисоблайман.

**Мадина ҚўЧҚОРОВА,
Наманган вилояти,
Чортоқ туманидаги
31-мактабнинг
6-синф ўқувчиси.**

ИҚТИСОДГА ТАЯНГАН - ХОР БЎЛМАЙДИ

Дастлаб (грек олими Платон томонидан киритилган) "иқтисодиёт" сўзи "уй хўжалигини бошқариш-санъати" маъносини англатар эди. Аста-секин бу тушунча кенгайиб, ўз маъносини кенгайтириб, ўзгартира борди.

Иқтисодий адабиётларда иккита бир-бирига ўхшаш "есопоту" ва "есопотис" деган тушунчалар мавжуд бўлиб, "есопоту" тушунчасида давлатнинг иқтисодий ҳаётига оид нарсалар: завод ва фабрикалар, йўллар, дўконлар, товарлар ва шу товарларни ишлаб чиқарувчи ҳамда истеъмол қилувчи инсонлар ҳақида фикр юритилади.

Иккинчи тушунча эса, биринчи тушунчани ўрганиш билан шугулланувчи фан ҳисобланади. Бу иккала тушунча ҳам ўзбек тилида бир хил - "иқтисод" деб таржима қилинади.

Жаҳон тажрибаси, шу жумладан, мамлакатимиз тажрибаси ҳам иқтисодиёт фақат унинг ўзигагина хос бўлган қонунлар асосида ривожланиб бормасини кўрсатади.

Ўзбекистон давлат мустақиллигига эришгандан кейин бозор муносабатларига ўтишнинг ўз йўли ишлаб чиқилди. Бу йўлнинг асосий қоидалари Президентимиз Ислам Каримовнинг "Ўзбекистон - бозор муносабатларига ўтишнинг ўзига хос йўли" номли асарида кенг ёритиб берилган.

"Иқтисодиёт, - деб таъкидлайди И.Каримов, - сиёсатга нисбатан устивор мавқеда бўлиши лозим. На сиёсат, на мафкура иқтисодиётни назорат қилиш, унга таъйиқ ўтказиш даражасига кўтарилмаслиги лозим. Ҳам ички, ҳам ташқи иқтисодий муносабатларни мафкурадан ҳоли қилиш зарур. Ўзбекистонда "аввал иқтисод, кейин сиёсат", "аввал таом, кейин калом" деган ҳикматларга амал қилинади".

"Иқтисодиёт" чегараланган имкони-

ятдан самарали фойдаланган ҳолда чегараланмаган эҳтиёжни қондириш муаммоларини ечишдир.

Масалан, оила бюджетини сарфлаш йўлини кўриб чиқсак. Оила ва унинг аъзолари эҳтиёжи чегараланмаган. Чунки ҳамма оила сифатли озиқ-овқат, энг яхши кийим-кечак, замонавий машина, хашаматли уй-жой, дала-ҳовли бўлишини истайди. Аммо оила бюджети доимо чегараланган.

Масалан, оила аъзоларимиз билан компьютер олмақчимиз. Компьютерга бўлган эҳтиёжимиз биринчи ўринда бўлиб, қолган йўналишлардаги сарф-харажатларни биров камайтирамиз. Электр токидан, газдан, истеъмол сувидан фойдаланишда тежамкор бўламиз. Ўқув қуроллари, дафтар, китобларни йўқотмасдан, йиртмасдан

фойдалансак, оила бюджетига қисман ўз ҳиссамизни кўшамиз. Бошқа йўналишларда ҳам тежамкор бўлсак, албатта, ўз мақсадимизга эришимиз мумкин. Ҳар бир оилада даромад ва сарф-харажатлар доимий ҳисобга олиб борилса, режалаштирилса, иқтисодни тежашга мувофиқ бўламиз. Бундан ташқари оилага қўшимча даромад келтирувчи томорқаларда ишлаш, қорамоллар ва паррандалар боқиш, иссиқхоналарда гуллар ўстириш ҳам мумкин. Бу эса оила бюджети маблағини оширади.

Ҳар қандай давлат ўзининг халқи-фуқаролари яхши яшашини истайди. Энг зарур, доимо сотиб олинадиган маҳсулотларни товар қийматидан қатъи назар арзонлаштиришга ҳаракат қилади. Сифатли маҳсулотлар иқтисодиётнинг юксалишига олиб келади.

**Робия ЯКУБОВА,
Сирдарё вилояти,
Гулистон шаҳридаги
12-мактаб ўқувчиси.**

Иқтисодиёт фанида айирбошлаш деган тушунчага, албатта, барчамиз дуч келганмиз. Қадимда одамлар товарларни ўз эҳтиёжларини қондириш учун ишлаб чиқаришган бўлишса, кейинчалик уларда бошқа турдаги эҳтиёжлар пайдо бўла бошлади. Деҳқон, темирчи, кулол фақат ўз касбларига монанд, фақат бир турдаги нарсаларни ишлаб чиқарар эдилар. Бу маҳсулотлар эса ўз навбатида бошқа эҳтиёжларни қондира олмас эди. Айни ўша вақтда товар-буюмларни бир-бирига алмаштириш жараёни вужудга келди. Бу усул иқтисодиётда "Бартер" деб ном олди. Даврлар ўтган сари айирбошлаш жараёни мурракбаша борди, шу сабабли одамлар пулга эҳтиёж сездилар. Пулни ҳам яратдилар. Уни кашф қилишга қилишди-ю, лекин унинг қийматини товарга баҳолашда қийинчиликларга дуч келишди. Пуллари кўп одамлар ўз пуллари қарерда сақлаш муаммосини ўйлаб топдилар. Уларни махсус пул омборхоналари - Банкларда сақлашнинг йўлини ўйлаб топдилар. Дунёда қанчалаб мамлакатлар, давлатлар бор. Уларнинг ривожланиб бориши учун иқтисодиёти мустақам бўлиши керак. Иқтисодиёт мустақам бўлиши учун, авваламбор, пул бўлиши керак. Чунки, иқтисодиётни тартибга солиб турувчи ҳам, унга асосий пойдевор бўлган ҳам бу - пул.

Пулнинг вазифаси 3 хил

ПУЛ

бўлади: а) ўлчов; в) муомала; с) жамғарма. Қадимда пул вазифасини Римда ва Юнонистонда чорва моллари, Африкада чиганоқ ва фил суяклари, Хитойда туз, Мўғулистонда чой, Мисрда бугдой каби неъматлар бажарганлар.

Одамларнинг аста-секинлик билан онглари ривожланиб, улар табиатдаги неъматларга ишлов беришни ўрганиб олишди. Натижада, олтин, кумуш танга пуллари вужудга келди. Биз ўша даврда одамларнинг металлларга кенг ишлов бериши ҳақида маълумотга эга бўлдик. Яратилган танга-пуллари албатта яхши томонлари: уларнинг зангламаслиги, табиатда камёблиги, майда бўлакларга бўлаклаш мумкинлиги каби хусусиятлари мавжуд бўлибгина қолмай, иккинчидан уларнинг салбий томонлари: уларни тарозида ҳар сафар тортиб кўриш, даврлар ўтиб энгиллашиб қолишлари, одамлар учун оғирлик қиладиган каби жиҳатлари мавжуд эди. Бу хусусиятлар

ҳисобга олиниб, иқтисодиётда асос қилиниб, қоғоз пуллари олинди. Биринчи қоғоз пуллари 812 йилда Хитойда ишланган. Пуллари тангаларга қараганда энгил, чиройли, турли хил рангларда эди. Лекин тангаларнинг юқорида яхши хусусиятларини ҳисобга олиб, улар ҳам пул эквиваленти бўлиб қолишди. Пул ва тангалар бир хил вазифани бажариб, тангаларнинг бир қанча бўлаклари пулга тенг эди. Пул кишиларга эҳтиёжларини қондиришда жуда катта ёрдам берди. Пул уларга ҳам ижобий, ҳам салбий таъсир кўрсатди. Пулиннинг инсон ҳаётидаги мавқеи баланд. Бир эътибор беринглар, агар кишининг қўлида пул бўлса, унинг кайфияти аъло даражада бўлади. Бу эса соғлиқда, ҳаётда кишининг яхши яшашидан далолатдир. Шундай экан, қўлимизда, чўнтагимизда доимо пуллари бўлиши керак. Агар биз иқтисодиётни ўрганиб, билим олишга интилсак, пулнинг ўзи оқиб келаверади. Бу пулнинг ижобий томони бўлса, салбий томони баъзи кишиларни катта мақсабга эришганлиги туфайли, пули кўп бўлгани сабабли уни одамгарчилик чегарасидан чиқаради. Ота-онасининг кадр-қийматини унутди. Бир сўз билан айтганда, у инсонийликнинг энг яхши ҳислатларини йўқотди. Лекин бундай кишиларга жамиятимизда ўрин йўқ.

Ҳар бир давлатнинг пул бирлиги ва тангаси мавжуд. Қийматлари жаҳон пул бо-

зорларида ўз ифодасини топган. Масалан: Ўзбекистонимизнинг пул бирлиги 1 сўм 100 тийинга тенг ёки четдан олсак Англия пул бирлиги фунт стерлинг ва у 10 пенсга тенг. АҚШ 1 доллари - 100 центга тенг. Мамлакатнинг пуллари уларнинг жаҳон иқтисодиётидаги ўрнидан далолат беради. Пуллари кўриниши ҳар хил. Масалан, бирига ўша мамлакатнинг ривожланиши учун катта ҳисса қўшган президент сурати туширилса, бошқасига шу мамлакатнинг обрўсини кўтариб келган тарихий шахслар ёки жойлар тасвири туширилади.

Пулдан тўғри фойдаланиш керак. Баъзан биз айрим давлатларга пул етмаётганлиги ҳақида эшитиб қоламиз. Биз "Давлат кўпроқ пул ишлаб чиқарса, ҳаммага етади-ку" деб фикр билдирамиз. Бу нотўғри. Чунки пулни ишлаб чиқариш, биринчидан қийин, унинг қоғози қимматбаҳо, ишлов бериш ҳам (технологияси бўлмаган давлатларда) му-

раккаб. Иккинчидан, пул кўпайиб кетса, одамлар кўпроқ нарсалар сотиб оладилар. Нарх жуда кескин пасайиб кетади, натижада пул инфляциясига учрайди, яъни пулнинг кадр-қиймати йўқолади. Бу эса давлатни ўз вақтида иқтисодий инқироз йўлига чорлайди.

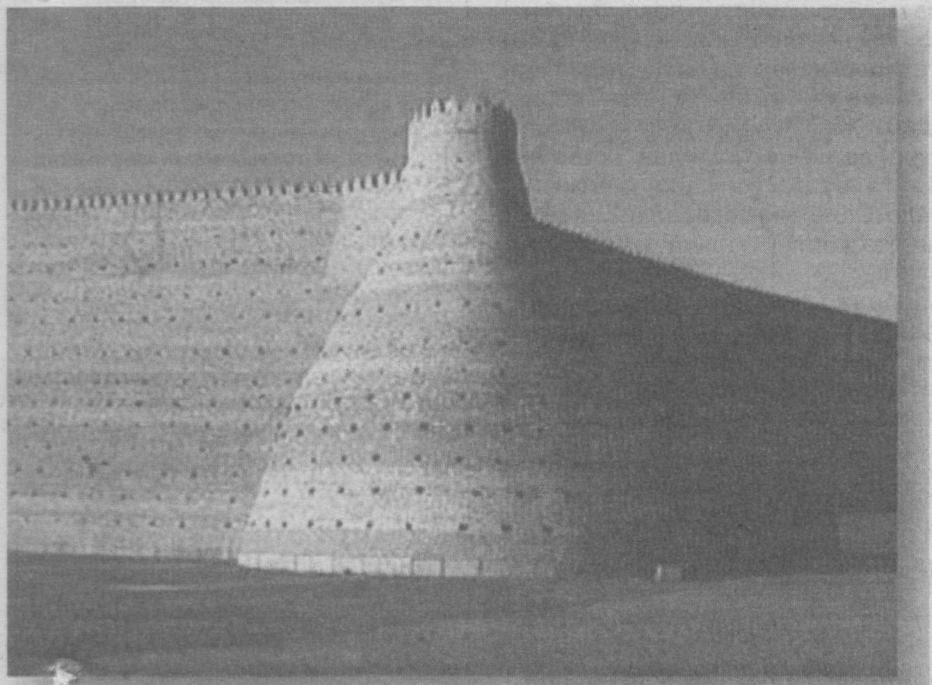
Сўзимнинг охирида шуни айтишим керакки, иқтисодиётнинг асоси, калити бу - пул. Пулсиз на иқтисод, на давлат ривожлана олади. Шундай экан, биз ёшлар ота-онамизнинг пешона тери тўкиб, меҳнат қилиб топаётган пуллари худабехудага сарфлашимиз керак эмас. Ахир доно халқимиз: "Пулнинг кетиши осон, келиши қийин" деб бежиз айтишмаган. Биз ҳозирдан тежамкорликни ўрганишимиз ва билим эгаллашимиз керак. Чунки, биздан келажакда албатта иқтисодиётимизни юксак чўққиларга кўтарувчи мутахассислар, банкирлар, менежерлар, тадбиркорлар етишиб чиқади деган фикрни олдинга сураман. Чунки бизга шароит етарли. Ана шу шароитдан оқилона фойдаланиб, келажакда ўз ўрнимизни топайлик. Зеро, юртбошимиз айтганларидек: "Ҳар қандай миллатнинг равнақи, умумбашариёт тарихида тутган ўрни, мавқеи ва шухрати бевосита ўз фарзандларининг ақлий ва жисмоний етуқлигига боғлиқдир".

Хулқар ХЎЖАМОВА,
Навоий вилояти,
Нурота шаҳридаги
1-гимназиянинг
9-синф ўқувчиси.

МЕН ТАДБИРКОР БЎЛГАНИМДА

„ЗАНДЕНИГА“ УСУЛИДА МАТО ТЎҚИРДИМ...

Она еримиздаги мавжуд хом ашёлардан оқилона ва самарали фойдаланишни йўлга қўярдим. Маълумки, бизда пахта, ғалла, пилла, тилла маҳсулотлари ишлаб чиқарилади ёки уларнинг табиий конлари мавжуд.

Биргина пахтани олайлик, ҳаракат қилардимки, пахтани исроилликлар технологияси асосида парвариш қилиб, толасидан сифатли, жаҳон бозорларида рақобатбардош матолар тўқиб чиқарардим. Чиқиндиларини ҳам қайта ишлаб, маҳсулотлар олардим, масалан, ғўзанинг баргида лимон кислотаси бор. Баргини ташламай, ундан ҳам маҳсулот олишни йўлга қўярдим.

Пилладан ҳам сифатли толалар оламиз. Жаҳонга машҳур хонатласни тўқиш дастгоҳлари ҳозир шаҳримиз тадбиркорлари томонидан йўлга қўйилган, яъни Бухорода ҳам хонатлас тўқилмоқда. Қадимда "Занденига" тўқиш усули машҳур бўлган. Чунки Занденига тўқилган матолар жуда бежирим, ҳаво ўтказадиган ва нафис бўлган, худди Хитой ипагига мос бўлган. Мен тадбиркор бўлганимда яна "Занденига" тўқиш усулини йўлга

қўярдим, аввалгидек қиз-аёллар кимхоб каби матолардан фойдалансинлар. Шу кимхоб матосидан тўқилган кўйлак ҳозир менинг момда бор. У кишининг ёшлари 87да. Улар кийган кўйлақлар матоси сифатли тўқилган бўлиб, қанча кийсангиз ҳам ҳеч йиртилмайди.

Она шаҳримизда Қоровулбозорда газ-нефть кони топилиб, завод ишга тушган. Қоракўлтери-ларни айтмайсизми, ҳозир шаҳримизда Бухоро-Греция тадбиркорлари бу ишни йўлга қўйганлар. Бир умрга кийиладиган қоракўл пальто-телпаклар жаҳон бозоридан ўрин олган. Хулоса қилиб айтганда, она шаҳримизда хуна-мандлар, тадбиркорлар уюшқоқлик билан ишламоқдалар. Мақсадимиз, Бухорои Шарифни яна аввалгидек савдо-сотиқ марказига айлантириш. Бу ишга мен ўз ҳиссамни қўшсам, ўзимни бахтиёр деб билардим.

Наргиза НУРИТДИНОВА,
Бухоро шаҳридаги
5-мактабнинг
9 - "Б" синф ўқувчиси.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЖАҲОН ҲАМЖАМИЯТИ БИЛАН ҲАМКОРЛИК ОДИМЛАРИ

Ўзбекистоннинг мустақил ривожланишидаги ўтган қисқа тарихий даврда республикани суверен давлат сифатида қарор топтириш юзасидан улкан ишлар амалга оширилди. Ҳозир Ўзбекистонни 165 та давлат тан олган. Дунёдаги 120 дан ортиқ мамлакат билан расмий дипломатия муносабатлари ўрнатилган. Тошкентда 35 мамлакат ўз элчихонасини очган.

Энг йирик банк ва молия органлари, нодавлат ва ноҳукумат ташкилотлари билан яқиндан ҳамкорлик қилмоқда. Республикада 88 та чет давлат ваколатхоналари рўйхатдан ўтган, 24 та ҳукуматлараро ташкилот ва 13 та ноҳукумат ташкилот ишлаб турибди. Ташқи сиёсий ва ташқи иқтисодий алоқаларни шакллантиришда Ўзбекистон ўз мустақиллигининг дастлабки йилларидаёқ ишлаб чиқилган куйидаги асосий тамойилларга амал қилмоқда.

Биринчидан, ўзаро манфаатларни ҳар томонлама ҳисобга олган ҳолда давлат миллий манфаатларининг устунлиги;

Иккинчидан, тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик, бошқа давлатларнинг ички ишларига аралашмаслик;

Учинчидан, мафкуравий қарашлардан қатъи назар, ҳамкорлик учун очиклик, умуминсоний қадриятларга, тинчлик ва хавфсизликни сақлашга содиқлик;

Тўртинчидан, халқаро ҳуқуқ нормаларининг давлат ички нормаларидан устуворлиги;

Бешинчидан: ташқи алоқаларни ҳам икки томонлама, ҳам кўп томонлама келишувлар асосида ривожлантириш.

Биз ташқи алоқаларни халқаро муносабатларнинг турли йўналишлари бўйича муваффақиятли ривожлантиришни хавфсизлик ва барқарорликнинг кафолати деб биламиз. Ўзбекистон дунё учун очик. Биз жаҳон ҳамжамияти билан кенг кўламда интеграциялашган замонавий демократик давлатни қуришдан иборат стратегик вазифани ҳал қилар эканмиз, жаҳон ҳамжамиятининг ўзи бугунги кунда серқирра бўлиб бораётганлигини жуда яхши тушунамиз. XX аср охирида дунёда жуғрофий-сиёсий аҳамияти ва кўлами жиҳатидан ноёб ўзгаришлар рўй бермоқда. Бу ўзгаришлар бетакрор.

XXI аср, шубҳасиз, халқаро муносабатларда бутун дунё қамраб олинган аср бўлади. Бундай шароитда интеграция жараёнини, халқаро институтлар ва ташкилотларда суверен давлатларнинг иштирок этишини кенгайтириш жараёнини фақат тарих тақозоси деб эмас, балки айрим минтақалар кўламида ҳам, шунингдек, умумин - бутун сайёрамиз кўламида ҳам собитқадамлик, барқарорликнинг қудратли омили деб ҳисобламоқ зарур.

Биз учун мустақиллик - ўз эркинлигимизни англашгина эмас, балки аввало ўз ҳаётимизни ўз иродамиз билан ва миллий манфаатларимизни кўзлаган ҳолда ташкил этиш, ўз келажагимизни ўз қўлимиз билан қуриш ҳуқуқидир.

Интеграция, манфаатдор бирикувининг хилма-хил механизмлари ва шакллари ҳамда интеграция турла-

ри мавжудлигига асосланамиз. Ўзбекистон бир вақтнинг ўзида турли даражаларда - дунё миқёсида ва минтақа кўламида интеграция жараёнларида қатнашса-да, аммо бир муҳим қоидага: бир давлат билан яқинлашиш ҳисобига бошқасидан узоқлашмасликка амал қилади. Шу сабабли Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги интеграциялашуви серқирра жараёндир.

Биз жаҳон ҳамжамиятидаги интеграциялашув ҳақида гапирганимизда, энг аввало, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти фаолиятида иштирок этишимизни назарда тутамиз. 1999 йил 2 мартда Ўзбекистон БМТга аъзо бўлганлигига 7 йил тўлди. Ўзбекистоннинг ташаббуси билан ва БМТ раҳнамолигида 1995 йили Тошкентда Марказий Осиёда минтақавий хавфсизлик муаммоларига бағишланган халқаро семинар муваффақиятли ўтди. Унда 20 та халқаро ташкилот ва жаҳоннинг 30 дан ортиқ мамлакати, шу жумладан, АҚШ, ГФР, Франция, Буюк Британия ва бошқа давлатларнинг дипломатия ҳамда ҳукумат вакиллари иштирок этишди. Шу ўринда БМТнинг интеграция соҳасидаги имкониятлари ғоят улканлигини ва унинг ихтисослаштирилган ташкилотлари бу имкониятларнинг ташкил этувчилари ҳисобланишини алоҳида таъкидлаш лозим.

БМТ доирасида жаҳон ҳамжамиятидаги интеграциялашувни БМТнинг ихтисослашган муассасалари - ЮНЕСКО, жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти, Халқаро меҳнат ташкилоти, ЮНКТАД, ЮНИСЕФ ва бошқалар билан кенг ҳамкорлик қилиш маъносида тушунамиз. Иқтисодий ислохотларни амалга оширишга, Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги интеграциялашувини таъминлашга халқаро молиявий, иқтисодий ташкилотлар - Халқаро валюта фонди, Жаҳон банки, Халқаро молия корпорацияси, Европа тикланиш ва тараққиёт банки ва бошқалар ҳам катта ёрдам кўрсатмоқда.

Ўзбекистон минтақавий халқаро ташкилотлар, чунончи, Европа Иттифоқи, ЕХХТ ва бошқалар билан ҳам самарали ҳамкорлик қилмоқда.

Булар орасида Европа Иттифоқи алоҳида ўрин тутди. Ўзбекистон ташқи сиёсатининг Европа йўналиши анча кенгайди - ушбу йўналиш Европадаги айрим мамлакатлар билан ҳамкорлик қилишни ҳам, шунингдек, бутун Европа қитъасини ҳам ўз ичига олади. Бу қитъанинг ўз, минтақавий, Европада хос интеграцияси муваффақиятли амалга оширилмоқда. Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти (ЕХХТ) билан самарали ҳамкорлик қилаётганимизни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. 1996 йил декабрида Лиссабон саммитида иштирок этганимиз Ўзбекистоннинг ЕХХТ билан муносабатларини ривожлантиришда салмоқли воқеа бўлиб қолди. Хавфсизлик, шу жумладан Европадаги хавфсизлик ҳам чегара билмаслиги бугун ҳеч кимда шубҳа туғдирмайди.

Ҳозир бизнинг мамлакатимиз билан НАТОдек халқаро ташкилот ўртасида ўзаро тушуниш мавжуд деб айтиш мумкин. НАТО бош котиби Солана ва АҚШнинг НАТОдаги доимий вакили Р.Хантернинг Ўзбекистонга ташрифлари бутун дунё миқёсидаги ва минтақадаги хавфсизлик муаммолари борасидаги қарашларимиз мос келишини яна бир бор намойиш қилди. Европа ва бутун Ғарб - юсак технологиялар ва инвестициялар манбаидир, ҳозирги замон демократияси ва инсон ҳуқуқларининг рамзидир. Жамиятимизнинг демократик ўзгаришларни чуқурлаштириш йўлидан собитқадам ривожлана боришига бошқа халқаро ташкилотлар билан ва энг аввало Осиё минтақасидаги ташкилотлар билан яқиндан ҳамкорлик қилиш ҳам ёрдам беради.

Сўнгги йилларда Европадаги кўпгина мамлакатлар - Германия, Буюк Британия, Франция, Бельгия, Португалия, Чехия, Греция, Словакия, Руминия ва бир қатор бошқа мамлакатлар билан бевосита, икки томонлама муносабатларимиз анча кенгайди ва мустаҳкамланди.

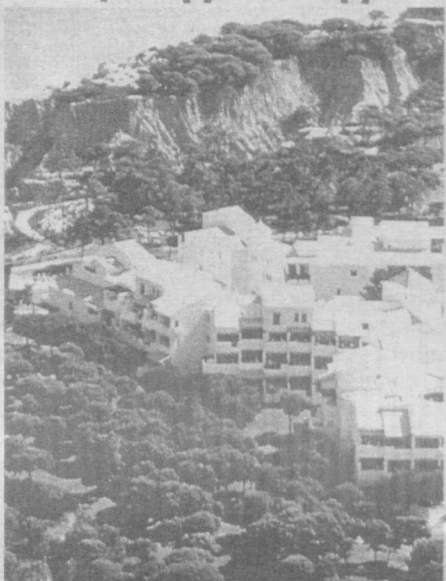
Минтақавий барқарорлик, минтақа кўламида интеграция жараёнларини ривожлантириш масалаларини ҳал қилишда МДХ таркибига кирган мамлакатлар ўртасида вужудга келаётган муносабатлар алоҳида ўрин тутди.

Барно ҚҶҶҚОРОВА,
Тошкент шаҳар,

Чилонзор туманидаги 131-мактаб ўқувчиси.

БИЗНЕС-ЛОЙИҲА

ТУРИЗМ - ҲАМ САЁҲАТ, ҲАМ ДАРОМАД

Бизнес лойиҳамни туризм соҳасида хизмат кўрсатишга асосланиб туздим. Бу лойиҳа Қирғизистонда амалга оширилди. Қирғизистонда бошқа мамлакатларга хос бўлмаган, ажойиб ўрмонзорлар, тоғлари ва 7 иқлимга машҳур шифобахш сувлар бор. Улар асосан Арслонбоб, Сари-Челек, Қора-Олма, Иссиқ-кўл, Ўш, Жалолобод. Бу жойлар туристик саёҳатлар учун энг қулай жойлардир. Бизнинг туристик хизматимиз нафақат ички бозоримизда, балки, хорижий давлатларнинг фуқароларида ҳам қаттиқ қизиқиш уйғотишига ишончим комил. Менинг асосий қўйган мақсадим туризм соҳасини ривожлантириш ва бундан максимал фойда кўриш. Бунинг учун зарур замонавий жиҳозлар ва транспорт йўллари билан таъминлаш зарур. Бу ўз навбатида катта маблағларни талаб қилади. Ишчиларни миқозлар билан ишлашни ва уларнинг маънавий эҳтиёжларини тўлароқ, сифатлироқ қондириш мақсадида ишчиларимни туризм соҳаси юқори даражада ривожланган давлатларга юборамиз. Фирмамнинг шакли хусусий бўлади. Асосий эътиборни кўрсатилаётган хизмат сифатининг юқори даражада бўлишига ҳаракат қиламан, яъни сайёҳлар учун етарли шароитлар яратилади. Мутахассисларимизнинг тажрибали, масъулиятли бўлиши бизнесимиз ютуғининг асосий гаровидир. Шунинг учун ўз мутахассисларимизни туризм соҳаси энг ривожланган, яъни Греция, Италия, Испания, Миср каби бир қанча мамлакатларга жўнатиб ва шу мамлакатлардаги энг тажрибали мутахассисларни шартнома асосида ишга ёллашни йўлга қўяман. Бундан ташқари маркетинг фаолиятига ҳам катта эътибор бераман. Чунки истеъмолчилар талабини ўрганиш, талабни сифатли даражада қондириш ва янги-янги хизмат турларини яратиш орқали истеъмолчиларнинг ўзгариб турувчи эҳтиёжларига ва талабларига мослаштириш бизнеснинг ривожланишида катта роль ўйнайди.

Реклама тайёрлашда унинг сифатига катта эътибор берилади. Чунки сифатсиз реклама фирмага фойда эмас, балки зарар келтириши мумкин. Рекламанинг бир қанча турларидан фойдаланаман:

Энг гузал табиат манзараларимиз тасвирланган фотоальбомлар, видеоклиплар, газета-журналлар ва бошқа бир қанча турларидан фойдаланаман. Реклама тайёрлашда тажрибали реклама мутахассислари ва реклама агентликлари хизматидан фойдаланаман. Туризм соҳасини ривожлантириш орқали жуда катта даромадлар олиш мумкинлигига ишонаман. Шу соҳа ривожланган мамлакатларнинг иқтисодиёти ҳам бунга яққол мисол бўла олади. Лойиҳамни амалга ошириш учун инвестицияга бўлган эҳтиёж 1200000\$ ташкил қилади. Инвестицияни кўпчилик кўп қўлайидиган "Пей-Бек" усули орқали, яъни ҳар йили 100000\$дан 12 йил давомида тўлаб бораман.

Баҳром АБДУҚОДИРОВ,
Қирғизистон Республикаси, Жалолобод вилояти, Сузоқ туманидаги "Сотерди ҳожин" хусусий мактаби ўқувчиси.

МЕН ТАДБИРКОР БЎЛГАНИМДА

“Мустақиллик - бу миллат орзу-си, ўз ривожланиш йўлини ўзи танлаш ҳуқуқи. Мустақиллик - бу ўзига беклик. Мустақиллик - бу - орзулар рўёби”. Бу сўзларни айтиш билан мухтарам президентимиз И.А.Каримов биз ёшларга ҳам кенг имкониятлар, ўз орзуларимиз сари интилишимизга кенг йўл очиб берди-лар.

Иқтисод фанини қанчалик кўп ўрганганим, ўқиганим сайин менинг ўзимга бўлган ишончим ортиб бормоқда.

Мен тадбиркорлик ҳақида сўз юритмоқчиман. “Тадбиркор ўзи ким?” “Тадбиркор - бу ишлаб чиқариш ва тижоратнинг барча зарур омилларидан бойлик яратиш учун фойдаланадиган одамдир”.

Ҳа, тадбиркор фойда олиши, бойлик орттириши учун унда албатта иқтисодий билим етарли бўлиши керак. Мен шу ерда уч нарсаси эътиборни қаратмоқчиман.

1. Хом ашё
2. Истеъмолчи
3. Транспорт харажатлари.

Зеро, шу уч нарса тадбиркорни фойда олишга етаклайди. Мисол келтирай: Андижон вилояти, Куйганёр шаҳарчасида “Маск” кўшма корхонаси қурилган. Бу корхона ўз иш фаолиятини олиб бормоқда, лекин мен шу корхонани Қорасув шаҳрида қурган бўлар эдим. Чунки бу корхона ҳозирги кунда маҳсулот учун хом ашёни Хонобод шаҳридан олиб келмоқда. Хонобод шаҳри билан Куйганёр орасидаги масофа 60 км.га боради. Қорасув билан Хонобод шаҳри орасидаги масофа эса 16 км, демак агар бу корхона Қорасув шаҳрига қурилганда эди транспорт харажати тежаларди.

Лекин шу ерда сиз бир томонни ўйлабсиз, сиз Қорасув шаҳрига курсангиз, истеъмолчидан узоқлашасиз-ку, деган савол туғилади. Бу

саволга жавобим шундай: “Маск” корхонасини маҳсулотларига харидор ҳамма жойда бор. Қорасув шаҳри кўшни Қирғизистон Республикаси билан жуда яқин ерда жойлашган, бу маҳсулотларни харидорини топиш муаммо бўлмайди. Бу - масаланинг бир томони, иккинчи томони - хом ашёни узоқдан олиб келишдан кўра тайёр маҳсулотни элтиш арзонроқ тушади.

Мен бошқа корхона хусусида ўйланиб, ўзимнинг режаларимни унутмаёзиман. Агар мен тадбиркор бўлганимда, мен ўз ишлаб чиқариш фаолиятимни, аҳолининг биринчи даражали эҳтиёжини, яъни озиқ-овқатга бўлган эҳтиёжини қондиришга интилган бўлар эдим. Бунинг учун мен гўшт, сут маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи корхона очар эдим.

Бу йўлда Қорасув шаҳридаги фермер хўжаликлар билан шартнома тузиб, ишимни режалаштирар эдим. Биринчи навбатда, шаҳримиздаги “Қорасув ширкати” билан келишиб, 10 гектар ерни ижарага олар эдим. Бу ердан ўзимнинг хўжалигим учун хом ашё етиштирар эдим. Аввало ўзимнинг фирмамни пайчилик усулида ташкил қилар эдим. Чунки маблағ топиш бу жуда катта муаммодир. Барча ишга таклиф қилган одамларим билан 10 миллион сўм маблағ йиғар эдик. Менинг корхонамда юз нафар одам ишлайди. Кейинчалик бундан ҳам кенгайтириб, ишчилар сонини уч юз нафарга етказишга эришаман. Керакли маблағни тўплаганимиздан кейин албатта зотдор 20 та қорамол сотиб оламиз, бу қорамоллардан сут маҳсулотлари олишда фойдаланамиз. Бизнинг маҳсулотларимиз сифатли, арзон, рақобатбардош бўлиши керак, чунки Қорасув шаҳрида бу маҳсулот билан таъминловчи жамоа хўжалиги бор.

Иккинчи йўналишим, гўшт маҳсу-

лотлари ишлаб чиқариш, яъни колбаса, сосиска. Бунинг учун мен шаҳримиздаги фермер хўжаликлар билан шартнома тузаман. Бошқа ердан хом ашёни ташиб келтирмайман, шунинг учун менинг маҳсулотларим арзон бўлади, кейинчалик хом ашё маҳсулотларини ўзим ишлаб чиқараман. Лекин менинг бу йўналишимда технология масаласи муаммодир, шунинг учун мен бу йўлда давлатдан уч йил муддатга кредит олишга ҳаракат қиламан. Кредитни эса аниқ мақсад учун технология сотиб олишга сарфлайман. Мен озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни режалаштирдим. Бунинг сабаби бу маҳсулотларнинг харидори доимо чаққон.

Маҳсулотларим тез сотилар экан, демак фойдам ҳам кўп бўлади. Фойда билан ишловчи корхона эса ҳар томонлама республикамиз иқтисодиётига ўз улушини қўшади. Чунки солиқлар ўз вақтида тўланади. Бу эса кам таъминланган оилалар, нафақахўрлар ўз вақтида давлатдан ёрдам оладилар дегани.

Мени осон иш танлабди, деб ўйларсиз. Лекин хулоса чиқаришга шошилманг. Мен иқтисод фани нима эканлигини билганимдан кейин, “Тонг юлдузи” газетаси орқали берилган мавзуларни ўрганиб, мулкнинг нима эканлигини билганим-

дан кейин юрагимда бир аланга ёнмоқда, бу ҳам бўлса, бизнинг шаҳримизда - аҳоли 24 минг кишидан ортиқ, шаҳримизда - “Эл-Жиҳоз” очиқ турдаги акционерлик жамияти бор. Бу жамият уч йилдан буён ишламайди. Катталарнинг айтиши бўйича, бу ерда беш юздан ортиқ ишчи-хизматчи ишлар экан. Мен ўйлаб қолдим, беш юзта одам ишлаб, иш ҳақи олиб, тўрттадан фарзанд ёки оиланинг беш аъзосини боқса, демак шаҳримиз аҳолисининг икки мингтасини чўмичимойда, дегани-ку. Шунинг учун мен тадбиркор бўлганимда, албатта шу корхонани ишга туширган бўлар эдим. Чунки бу корхонадаги асосий воситалар билан халқ истеъмол товарларини ишлаб чиқариш мумкин.

Энг муҳими, республикамизни фахри бўлмиш “Тико”, “Дамас”, “Нексия” автомашиналари учун эҳтиёт қисмлар тайёрлаш мумкин. Мен катталар сўхбатидан хулоса чиқариб, “Мен менежер бўлиб, шу заводга келаман ва албатта бу заводни ишга тушираман” деб орзу қиламан. Орзуга айб йўқ деганларидек, менинг орзуларим ана шулардан иборат.

Музаффар ОРИПОВ,
Андижон вилояти,
Қорасув шаҳар, 19-лицей
интернатнинг 7-синф ўқувчиси.

1. Мен тадбиркор бўлганимда, Ўзбекистон Республикасининг иқтисодиётини ривожлантиришда интеллектуал товарлар ишлаб чиқариш билан ўз фаолиятимни амалга оширган бўлар эдим. Республикаимизнинг мустақилликка эришганига ҳали унчалик узоқ муддат ўтмаган бўлса-да, кўпгина соҳаларда ижобий ютуқларга эришилмоқда, аммо замонавий ахборот технологияларини яратиш ва улардан фойдаланишда ривожланган мамлакатлар даражасига етишганимизча йўқ. Масалан, Шарқий Осиёдаги Япония, Жанубий Корея, Тайвань, Малайзия каби мамлакатларда интеллектуал товарларни яратиш ва уларни жаҳон бозорига сотишдан жадал ривожлангани фикримнинг далили бўлади. Яна бир мисол: Рок-Феллер ва Морганлар ўз замонасининг дунёдаги энг бадавлат кишилари сифатида танилган бўлса, ҳозирги кунда IBM фирмаси раҳбари Билл Гейтс

Интеллектуал товар ишлаб чиқараман

ўзининг 37 миллиард долларлик шахсий капитали билан дунёдаги энг бадавлат киши сифатида танилди. У ўзининг бундай мавқеига замонавий компьютерлар ишлаб чиқариш ва уларни дастурлаш фаолияти билан эришган.

Мен ҳам келгусида янги ахборот технологияларини яратиш, уларни дастурлаш, мавжуд технологиялар учун турли хил дастурлар тузиш фаолияти билан шуғулланар эдим.

2. Бозор имкониятларини ўрганган ҳолда иқтисодиётнинг барча соҳаларида янги технологияларни ишлаб чиқаришга жалб қилиб, рақобатбардош товарлар ва хизматлар яра-

тиш лозим. Шундай экан товар ишлаб чиқаришда ускуна ва технологияларни компьютерлар асосида бошқариш, уларни ишлаб чиқариш қуввати ва суръатини оширишда дастурлар ишлаб чиқиш. Хизмат кўрсатиш соҳаларида масалан: медицинада беморларга аниқ ташхис қўйишда, профилактик ишларни амалга оширишда янги технология ва дастурлар ишлаб чиқиш, таълим соҳасида, диагностик таҳлилларни амалга оширишда, ўқув дастурларини яратишда, таълим самарадорлигини оширишда, ўқувчиларнинг қобилиятини ривожлантиришда ва шу каби қатор вазифаларни амалга

оширишда дастурлар ишлаб чиқиш фаолияти жамиятнинг ривожланишида муҳим ўрин тутди.

3. Фаолиятимни амалга оширишдан яратиладиган товарлар рўйхати: замонавий компьютерлар, ахборот воситалари ва улар учун дастурлар, мавжуд технологияларни мукамаллаштириш дастурлари.

4. Юқоридаги тадбиркорлик фаолиятимдан бир қатор иқтисодий самарадорликка эришиш мумкин. Масалан: таълим соҳасида, ҳозирги кунда қўлла-ниб келинаётган тест синови усулларини компьютерлар ёрдамида амалга оширганда қанчалик қоғоз тежалиши мумкин (агар

мактабда 200 нафар ўқувчи бўлса, ҳар бир фандан тест синови ўтказиш учун 200 дона қоғоз керак бўлсин, барча фанлар учун бу рақам бир неча баробар ортади).

Бизнинг мактаб интернатимизда ўқувчиларимиз томонидан шундай дастурлар тузилганки, барча фанлардан тест синови ўтказиш компьютерлар зиммасига юкланган бўлиб, бериладиган саволлар ўқувчининг қобилиятига қараб, қийналган жойида ўқувчига йўналиш беришни ҳам компьютерларнинг ўзи бажаради. Шундай натижаларга бошқа соҳаларда ҳам эришиш мумкин.

Мен бу мақсадларимни ҳаётда, амалда бажариш учун доимий ҳаракатда бўламан.

Иномжон ХАЛОВОВ,
Бухоро вилояти,
Жондор туманидаги
Иқтидорли болалар
мактаб
интернатининг 7-синф
ўқувчиси.

ДАНҒАРАДАН ЭСГАН САБОЛАР

ЎҚИТУВЧИЛАР

Илму фанлар боғбони,
Инсонларнинг инсони,
Маърифатнинг посбони,
Заҳматкаш ўқитувчилар,
Қалби пок ўқитувчилар!

Кўнглида йўқ ғубори,
Таълим беришдир кори,
Шогирдлар ифтихори,
Заҳматкаш ўқитувчилар,
Қалби пок ўқитувчилар!

Ўқиб ўсай бағрида,
Шеърим этай бахшида,
Жонимни қилай фидо,
Заҳматкаш ўқитувчилар,
Қалби пок ўқитувчилар!

Иқбол ТОЖИЕВ,
4-мактабнинг
7-"А" синф ўқувчиси.

Фарғона вилоятининг Данғара туманида бир мактаб бор. Бу мактаб бир фидойи ўқитувчининг номига қўйилган. Муроджон Курбонов номли 35-тўққиз йиллик мактаб қошида кўп йиллардан бери турли тўғараклар ишлаб турибди. Шу тўғараклар қаторида "Ёш қаламкашлар" тўғараги ҳам фаолият кўрсатмоқда. Шу тўғаракнинг қалдирғоч қатнашчиларидан Мукаммалнинг "Юлдуз билан суҳбат" китоби бултур Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат наشريётда нашр этилди.

Тўғарак қатнашчилари кўп марта "Менинг биринчи китобчам" кўриктанловларида қатнашиб, фахрли ўринларни олиб қайтишган. Мана, икки йилдан бери мактабимиздаги "Ёш қаламкашлар" ижодий тўғарагини Данғара-

даги "Ёшлар ва ўсмирлар ижодий маркази" оталиққа олган. Марказнинг директори Олияхон Отақулова ўз ишининг билимдони, болаларга меҳрибон, тиниб-тинчимас раҳбар. Истеъдодли ва иқтидорли ўқувчиларни излаб топади, турли йўналишдаги ижодий тўғаракларни ташкил этади. Бизнинг мактабимиздаги ижодий тўғаракдан ҳам тез-тез хабар олиб туради. Ҳозир тўғаракда 30 нафар ижодкорликка мойил ўқувчилар бор. Тўғарагимизга бошқа мактаблардан ҳам истеъдодли болалар келиб туришади. Уларнинг ижод намуналари маҳаллий матбуотларда босилиб турибди. Бу сафар ўқувчиларимиз ижодини "Тонг юлдузи"га ҳам илдиндик.

Маҳмуд Раҳматулло, тўғарак раҳбари, олий тоифали ижодкор-ўқитувчи.

НАВРЎЗ

Кириб келди Наврўзой,
Кўкатлар кўрсатар бўй.
Гўёки катта бир тўй,
Бу кун севинчларга бой.

Шодликка тўлар бу кун,
Базм бўлар куну тун.
Ҳамма ҳурсанд бўлади,
Дил қувончга тўлади.

Наврўз - айна баҳорда,
Гуллар очилган чоғда,
Булбуллар сайраб боғда,
Бувижонлар йиғилар,

Сумалаклар пиширар.
Дошқозон атрофида
Бу кун ўйин соз бўлар!

Дилрабохон АСҚАРОВА,
33-мактаб, 8-"А" синф

МИР РАЖАБНИНГ ТУШИ

Булут қоплаб осмонни
Ёмғир ёғди майдалаб.
Бошга кийиб қозонни
Чопган эмиш Мир Ражаб.

Еру осмон шалаббо,
Мир Ражаб бўлмасмиш хўл.
Бирдан йиқилди, оббо,
Кўлмак эмиш катта кўл.

Учиб кетмиш қозон ҳам,
Лойга ботмиш Мир Ражаб
Яхши туш кўринг, дўстлар,
Сиз ҳам сумалак ялаб.

Малоҳат ҚЎЗИЕВА,
35-мактабнинг 6-"В" синф ўқувчиси.

СИНГИЛГИНАМ

Сингилгинам, сингилгинам,
Бордир менинг сигилгинам.
Атиргулга ўхшар ўзи,
Порлаб турар ширмон юзи.

Мунчоқ-мунчоқ кийик кўзли,
Тили бурро, ширин сўзли.
Эркалайди уни онам,
Бувим, дадам, ҳатто мен ҳам.

Эй қўллари дўмбоқ-дўмбоқ
Жажжи синглим, менга бир боқ!

Нилуфархон ҚУТЛИМУРОВА,
31-мактабнинг 7-"А" синф ўқувчиси.

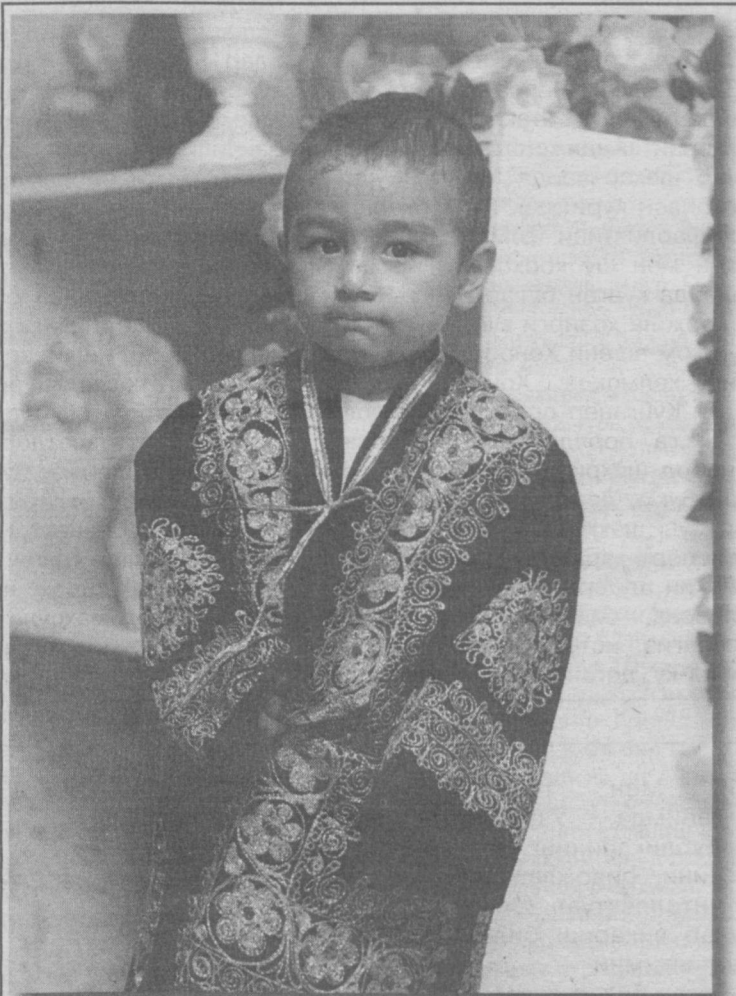

НАВРЎЗ КЕЛДИ

Шўх жилғалар чопиб кетди
Тоғлардан ошиб.
"Баҳор келди" деб чуғурлар
Қушчалар шошиб.

Ариқларда лим-лим сувлар
Жилдираб оқар.
Саҳий қуёш энди кўкдан
Жилмайиб боқар.

Шахло ДЕҲҚОНОВА,
6-"В" синф, 35-мактаб.

Неварамиз Улугбек!

Сенга соғлиқ, ақлли, оғодли, шухрат
қозониб борувчи фарзанд бўлиб
улгайишингни тилаймиз!

Даданг ва Ойинг,
Тошкент шаҳар, "Қизил-Дехқон" маҳалласи.

БУВИЖОНИМ

Сочингизга оқ тушибди,
Умрингиз узок бўлсин.
Сизни ёмон, деганларнинг
йўлига тузоқ бўлсин.

Бағрингиз мунча иссиқ,
Эртакларингиз қизиқ,
Менинг доно бувижоним,
Юзингиз нега чизик?!

- Суйганим, набирам, - деб,
Эртақ айтиб берасиз.
Қачон яна, бувижон,
Бизникига келасиз?!

Зилолаҳон РАҲИМОВА,
35-мактабнинг
6-"А" синф ўқувчиси.

ГУЛЛАРНИНГ ЭНГ САРАСИ

Гулларнинг энг сараси
Мен севган садарайхон.
Кўримсиздир, деб уни
Қилманг ҳеч қачон пайхон.
Ҳиди бирам шириндир,
Дилларга бағишлар завқ.
Ишонмасанг сўзимга,
Ўртоқжон, чаккангга тақ!
Мухлисахон ТИЛОВҚУЛОВА,
33-мактабнинг 7-"А" синф
ўқувчиси.

ОНАЖОНЛАР

Онажонлар, меҳрибонлар,
Сизлар бизнинг бахтимиз,
Биз хизматга доим тайёр,
Буюрсангиз, бахтлимиз.
Узоқ яшанг, чарчаб қолманг,
Ватан - обод, осуда.
Кўнглингизни олган куни
Бахтиёримиз биз жуда.

Юлдузхон ЖЎРАЕВА,
35-мактабнинг 6-"В"
синф ўқувчиси.

АЁЛЛАР

Шоирона сўзлар-бас,
Аёлларни асранг,
Аёл - муқаддас.

Қалби дарёйи азим,
Муҳаббати қуёш
Аёлга таъзим!

Исомиддин ТҲИЧИЕВ,
35-мактабнинг
6-"А" синф ўқувчиси.

ФИКР ТЕЗЛИГИ НУМА?

Худди нур каби, худди шамол ёки машина каби фикрнинг ҳам тезлиги борми? Қадим замонларда ҳам бу саволга “албатта” деган жавоб бўлган. Йўкса одамлар орасида “фикрдан ҳам тез” деган ибора пайдо бўлармиди?!

Хозирги даврда ана шу фикр тезлигини ўлчаш мумкин. Фикр вужудимизнинг асаб толалари орқали импульс олади. Мана шу импульснинг тезлигини аниқ ўлчаш мумкин. Бундан жуда хайратомуз хулоса келиб чиққан: фикр - жуда ҳам секинлик билан пайдо бўларкан.

Асаб импульси соатига 250 км тезлик билан ҳаракат қилади. Қаранг-а, бирорта фикр одам танасида бир органдан иккинчисига етиб бориши шу хабарни одам организмидан ташқаридаги воситалар орқали етиш тезлигидан анча секин рўй бераркан. Масалан, радио, телефон ва телевидениеда бир хабар асаб тизимимиздагидан анча тез тарқалади.

Баъзан шундай бўлади! Оёғимиз ёки бармоғимиз олган ахборот импульс орқали миямизга етиб борганича анча вақт ўтади. Тасаввул қилинг: сиз шунақа баҳайбат одамсиз. Бошингиз Аляскада, оёғингиз Жанубий Африкада дейлик. Агар сизнинг оёғингизни акула душанба куни эрталаб тишлаб олса, сиз уч кун - чоршанбагача ҳам бу ҳақда ҳеч нарса билмайсиз.

Бирок асаб импульслари ҳар хил нарсадан ҳар хил тезликда таъсирланади. Масалан, нурга қараганда товушни тезроқ етказди; ёрқин рангли бўғик рангдан эртарок фарқлаймиз. Оқ рангдан кўра кизил рангга тезроқ биламиз. Энг ёмони - яхши нарсаларни ёмонга қараганда анча кеч англаймиз...

КУЁШДАГИ ДОҒНИ...

Куёш - миллиард йиллардан бери порлаб турган юлдуздир. Ундан Ермиз қувват, ҳарорат, ёруғлик, ҳаракат - ҳуллас ҳаёт олади. Ер Куёшдан тахминан миллион марта кичик. Шунинг учун сайёрамиз Куёш атрофида “итоаткор” ҳаракатда бўлади. Куёш ўзининг улкан тортиш кучи билан Ерни тортиб туради ва уни пучмоқда адашиб кетишига йўл қўймайди. Куёш порлаб турсаки, Ерда дарёлар оқаверади, ўрмонлар, боғлар ўсаверади, қушлар сайрайверади, болалар юзларидан табассум аримайди. Бирок ана шу улкан “олов шар”да доғ борлигини биласизми? Уни илк бор ким кўрган? Тўғри, қадим вақтларда одамлар Куёшни “доғсиз улкан шар” деб ўйлашарди. Бирок итальян олими Галилео Галилей бу улкан юлдузда вақти-вақти билан доғлар пайдо бўлишини, бу доғлар ўз шакли ва кўринишини ўзгартириб туришини, орадан қанақадир вақт ўтгач, яна йўқолиб кетишини кузатди. Галилей яна доғлар Куёшнинг шарқий қисмида пайдо бўлиб, унинг ғарбий қисмига сингиб кетишини ҳам аниқлади. Маълум бўлишича, бу кўшилиб кетиш Куёшнинг ўз ўқи атрофида айланиши билан боғлиқ экан.

АППЕНДИЦИТ КАСАЛЛИГИДАН САҚЛАНУНГ

Кўричак гавдамизнинг шундай бир қисмини, у бизнинг организмимизга умуман ҳеч қандай фойда келтирмайди. Аниқроғи, гавдамизда ҳаёт барқ уриши учун бирорта вазифани бажариши ҳозиргача аниқланган эмас.

Аппендикс, яъни кўр ичак - қорин бўшлиғининг пастки ўнг томонида жойлашган 8-15 см.ли ёпиқ ичакдир. У йўғон ичак бошларидан ўсиб чиққан, лекин ҳеч ёққа олиб бормаيدиган, боши берк - ҳалта ичакдир. Балки у йўғон ичакдан ўсиб чиққан ўсмадир. Кўричакнинг қатлам тузилиши ҳам худди ичакникига ўхшайди. Унинг ички қаватидан ёпишқоқ шилимшиқ ажралиб туради. Унинг остида эса ёпишқоқ тўқима бор. Баъзан одам саломатлигида нохуш воқеалар содир бўлишига ана шу ёпишқоқ тўқима сабаб бўлади.

Одам вужудига инфекция тушиб қолган вақтларда ана шу тўқима шишиб кетади. Бунда ичакда бўлаётган жараён кўричакка ҳам ўтади, аммо ундан чиқиб кетолмайди. Кўричакнинг қон то-

мирларида қон “тиқилиб” қолади ва шамоллаш билан кўшилиб инфекция кўпайишига сабаб бўлади.

Демак, аппендикс хасталиги - аппендикс (кўричак)нинг шамоллашидир. У тез-тез қайталаниб туради. Одамлар бу шамоллаш белгиларини яхши билишади. Одатда аппендикс хасталигида одам ҳолсизланади, қайт қилади ва қорин пастининг ўнг томони тортишиб оғрийди. Баъзан оғрик тўш остидан бошланиб, кейин қорин остига ўтади.

Ёш болаларда йиғлаш, қусиш ва овқат емай қўйиш аппендикснинг илк белгиларидир. Баъзан бундай ҳолларда ота-оналар боласига бўшаштирувчи, оёриқ қолдирувчи дори-дармонлар беришади ёки грелка қўйишади. Бу - нотўғри! Бундай қилиш хавфлидир. Касалликнинг биринчи белгилари пайдо бўлиши биланок врачга мурожаат этиш зарур.

Бундай ҳолатларда даволашнинг ягона йўли - жарроҳлик йўли билан кўричакни олиб ташлашдир. Акс ҳолда у хатарли оқибатларга олиб келиши мумкин.

НЕГА ҲАЙВОНЛАР ТУЗНИ ЯХШИ КЎРАДИЛАР?

Худди одамларга ўхшаб бошқа жонзотлар ҳам тузга жуда ўчлигини биласизми? Бу ҳам табиатнинг бир тилсими-да!

Одамлар минглаб йиллар давомида тузни жуда қадрлашганини ва уни истеъмол қилганини биласиз. Қадимги Мексикада тузни ҳатто илохийлаштирганлар. Ҳар йили Туз худоси шарафига биттадан гўзал қизни қурбонлик қилганлар. Бугун шу нарсга маълумки, қайси бир жиноятчи-асирни тузсиз таом билан боқилса, у ақлдан озиб қолади.

Одам организмидаги суюқлик унинг баданидаги туз моддасини маромлаштириб туради. Бирок, айни вақтда, организмдаги суюқлик турли (буғ, тер, сийдик ва б.) шаклда чиқиб туриши ҳам маълум. Улар бадандаги тузнинг маълум қисмини эритиб, ўзи билан бирга олиб чиқиб кетади. Шунинг учун йўқотилган бу тузнинг ўрнини тўлдириб туриш зарур. Одам ҳар куни тузли таом истеъмол қилиш сабаби шундан.

Ер юзиде туз асосан океан сувларида мавжуд. Қуруқликда эса жуда оз микдорда туз бор. Ўсимликлар таркибида ҳам озроқ туз бор. Тупроқ таркибида бирмунча туз бор, лекин у ёмғирда эриб-ювилиб дарё, денгиз ва океанларга оқиб кетади.

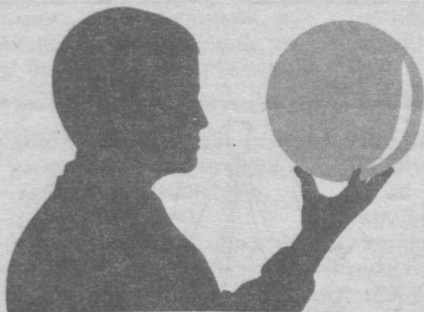
Ҳайвонлар - қачонлардир денгиз жонзотлари бўлгани маълум. Шу сабабдан бўлса керак, уларнинг танасидаги сув худди ўтмиш аجدодлари - денгиз жонзотлариникига ўхшайди. Демак, ҳайвонлар организми кўп туз талаб қилади. Бу талабни улар еган қўкатлар ва ичган суви таркибидаги туз микдори қондира олмайди. Шунинг учун ҳам ҳайвонлар тузга ҳамиша жуда чанқок.

Фақат ўликсаҳўр йиртқичларгина шўр емакларга ортиқча ташланмайди, чунки уларнинг тузга бўлган эҳтиёжи улар истеъмол қилган жонзотларнинг гўштидаги туз билан қопган бўлади. Ўтхўр ҳайвонлар - айниқса қўй, мол, от ва эчкилар, ҳатто товуқлар доим тузсираб туради. Уйингизда ана шундай жонзотлар бўлса, уларнинг охурига туз ташлаб қўйишни унутманг. Бунинг учун махсус катта-катта туз бўлаклари (ялатма туз) бўлади.

Ҳа, ҳайвон боксангиз, уни тўғри парваришланг. Акс ҳолда, тили йўқ жониворга ўт бериш, сув бериш эсингизда туради-ю, унга туз бериш кўпчиликнинг ёдига келмайди.

Буни ҳамма, айниқса бўлажак фермерлар яхши билишлари шарт.

БАСКЕТБОЛНИНГ ТАРИХИ

Биласизми, Америка Қўшма Штатларидаги энг оммабоп ўйин - бу баскетболдир.

Баскетболни “миллатлараро ўйин” дейишади, чунки уни ҳар бир ривожланган мамлакатда ўйнашади. Бирок, баскетбол асрлар давомида юзага келган ўйин эмас. Уни канадалик Жеймс Нейсмит 1891 йилда

ўйлаб топган.

Нейсмит Массачусетс штатидаги Спрингфилд спорт мактабининг студентларини қизиқтириш мақсадида Ҳинд ўйини лакросс (хоккейга ўхшайди) билан Британия футболлини қўшди.

Нейсмит ўйлаб топган ўйинда лакроссдаги каби ёғочдан фойдаланилмас, футболдагидек оёқда тепиб бўлмас эди. Копток ўйинчиларнинг бир-бирларига қўл билан узатилиши ёки бир одамнинг ўзи мақсадга томон олиб бориши керак эди. Мақсад қилиб эса саватни осиб қўйди, шунинг учун Нейсмит бу ўйинни “баскетбол” (инглиз тилида “баскет” - “сават”, “бол” - “тўп”) деб атади.

ШЕРЛОК ХОЛМС ТАРИХИЙ ШАХСМИ?

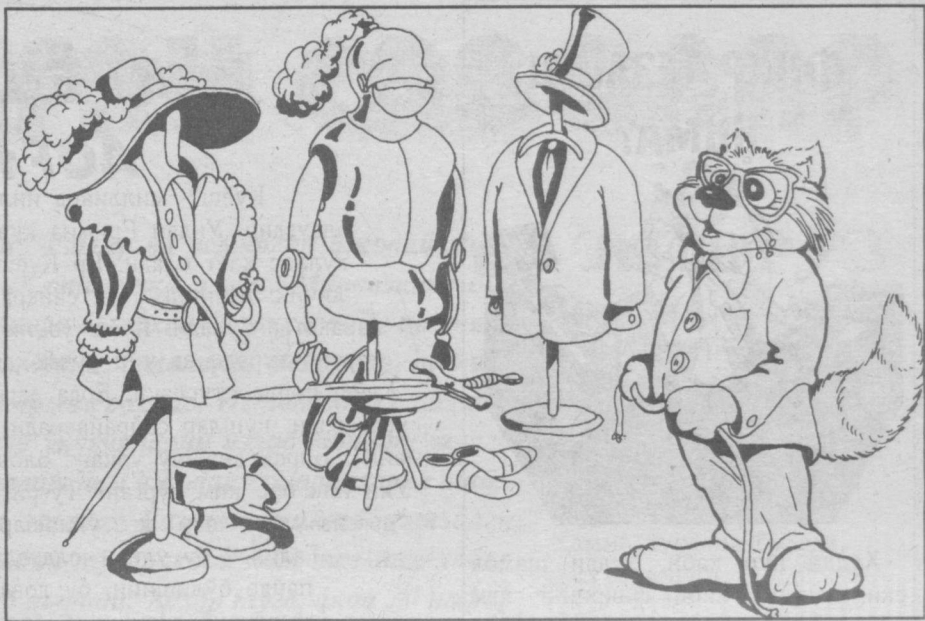
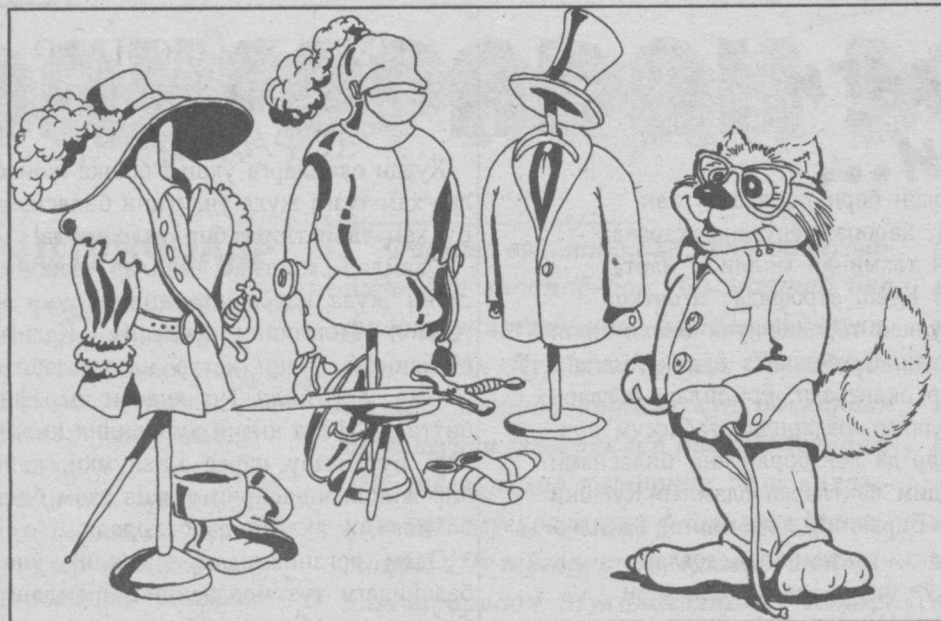
Болалар, албатта сиз дунёда машҳур бўлган инглиз изқувари Шерлон Холмсни яхши биласиз. У жуда кўп асарларда, кинофильмларда сирли, чигал жиноий ишларни усталик билан очувчи иктидорли изқувар бўлиб гавдаланган.

Лондонда Бейкер-стрит кўчасида ёдгорлик тахтача илиниб турадиган бир уй бор. Ундаги: “Бу уйда машҳур изқувар Шерлон Холмс 1881 йилдан 1903 йилгача яшаган” деган ёзув йўловчиларнинг диққатини тортади. Шу сабабданми, инсонлар иккиланиб, Шерлон Холмс ҳақиқатан ҳам бўлганми? - деб сўрашади. Аслида бундай инсон ҳаётда бўлмаган.

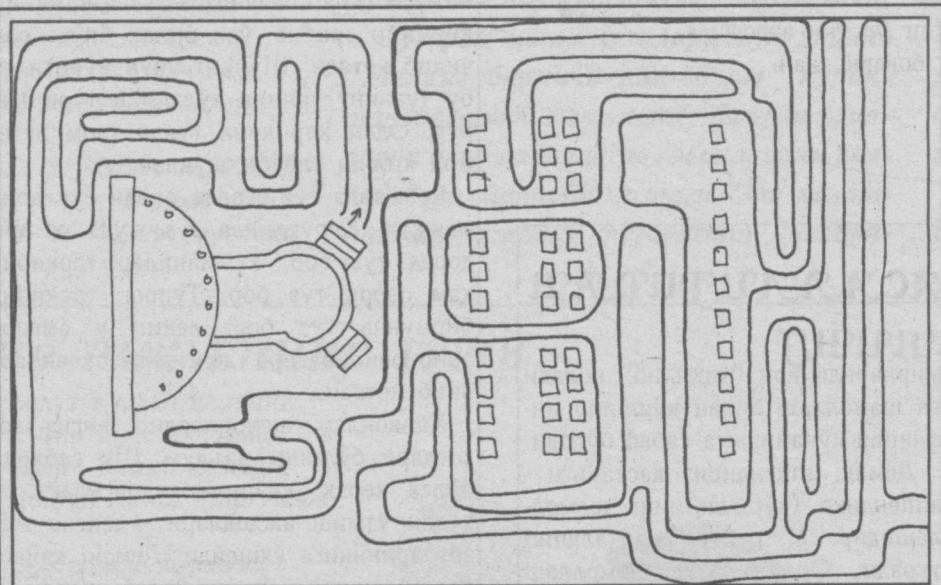
Машҳур инглиз ёзувчиси Артур Конан-Дойль ўйлаб топган ва ўз асарларида тасвирлаган машҳур изқувар Шерлок Холмс фақатгина адабий қаҳрамон.

Айтишларича, ёзувчи Артур Конан-Дойль жуда зийрак кузатувчи бўлган экан. Ёзувчига ёрдам сўриб муаммоли, сирли жиноятларни очишда қийналиб Лондон полицияси, Миср ва Хитой ҳукуматлари мурожаат қилган эканлар. Ёзувчи бу ишларни муваффақиятли фoш қилган экан. Лекин кўпроқ у ўзи ўйлаб топган жиноятларни фoш қилиш учун изқувар Шерлон Холмс номидан шуғулланган.

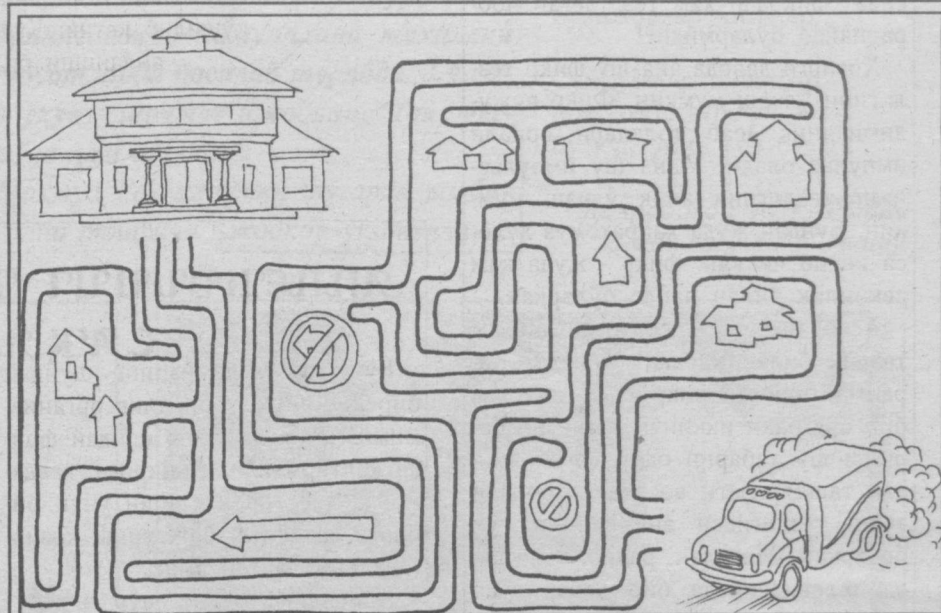
Артур Конан-Дойль ўзининг қаҳрамони Шерлон Холмс орқали машҳур бўлди. Лондон аҳолиси ва ёзувчининг қўшилари Артур Конан Дойльни - мистер Шерлон Холмс дейишар эди.

РАСМЛАРДАҒИ БЕШТА ФАРҚНИ ТОПИҢГ

ЛАБИРИНТДАН ЎТИҢГ

ЛАБИРИНТДАН ЎТИҢГ

РАСМЛАРДАҒИ БЕШТА ФАРҚНИ ТОПИҢГ

РАСМЛАРДАҒИ БЕШТА
ФАРҚНИ ТОПИҢГ

Қобилжон имтиҳондан хо-муш бўлиб чиқди. Кайфияти бир аҳволда уйга қайтди. Эшик кўнгираги тугмасини босар экан, «Бувимлар тоза ҳафа буладиган бўлдилар-да», деб уйларди. Эшик очилиб, ичкаридан Салима хола кўринди-лар:

— Ҳа болагинам, ўтдингми? Неччи олдинг?

— Ассалому алайкум, бувижон. Топширдим, уч...

— Ўтдингми ишқилиб...

— Ўтдиму, лекин уч ёмонде, бувижон. Энди дадамдан эши-

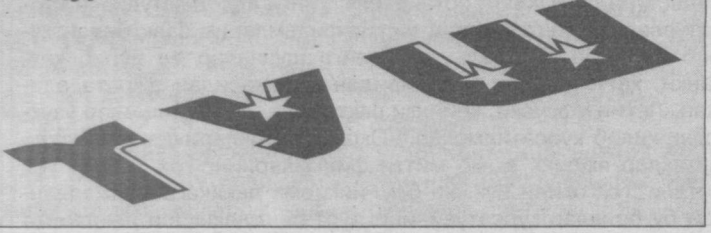
эканман? Ё ҳаёл суриб утирганманми? Иккинчи савол-чи, ундан ҳам осон эди-я...

Қобилжон шундай ҳаёллар билан ўзини қийин-қийин ух-лаб қолди. Бироқ уйқуси ҳам яхши бўлмади. Тонг отарда ғалати туш кўрди. Гўёки жонивор ва паррандалар Қобилжондан имтиҳон олаётган эмишлар...

Кенг дала. Яланглик тўрида ўтирган толчумчуқ атрофдаги жониворларга буюради...

— Жиноятчини яқинроқ олиб келинг. Иккита катта кўн-

Абдурашид ИСРОИЛОВ

тадиганимни эшитаман. «Баҳо-ларинг тўрт, беш бўлса вело-сипед олиб бераман», девди-лар. Велосипед ҳам йўқ энди...

— Болагинам, адангни жаҳ-ли ёмон, биласан. Шунга қа-раб иш қилсанг бўлмайдами? «Дарсингни тайёрла, дарсинг-ни тайёрла», — деб неча мар-та айтаман-а? «Хўп» дейсан-у, кўчадан бери келмайсан. Хўп дейсан, коптокдан буша-майсан. Рогатка ўлғурдан орт-майсан. Битта-яримтани кўзи-ни чиқармасанг гўрга эди?

— Бувижон, мен одамларга қараб отармидим?! Қўшларни отаман, қўшнимизни мушуги-ни...

— Жонни бежон қилиш, озор бериш гуноҳ булади, бо-лагинам. Шу қилингинг ўлғурни ташай қолгин-а? Оппогим, хўп-ми?

— Хўп бувижон, хўп?

— Умрингдан барака топ, маъқул болам. Уйингга бугдой тулсин. Қорнинг ҳам очикқан-дир. Кийимларингни ечиб чиқ. Мана, тушлигинг тайёр. Иссиқ-қина турибди...

Зоология фанидан «уч» ба-ҳо олган Қобилжон шу кўни кечгача ҳафа бўлиб юрди. Бу-тун жонивору-қўшларни яхши билади. Уларни яхши кўради, фақат ушлаб, олдиға олиб ўтирсам дейди. Ич-ичидан ёмон кўриб, атайлаб уларга озор беришни хоҳламайди. Болалигига бориб, қилаётган ишининг моҳиятига тушуниб етмайди. Бунинг устига кечқу-рун дадаси ва онасидан тоза гап эшитиб ҳам олди. Иштаҳа-си ҳам бўлмади. Кечқурунги овқатни наридан-бери егандек бўлди-да, хонасига кириб кет-ди. Китоб жавони, дарсликлар-ини бироз тартибга келтир-ган бўлди.

— Нима учун жавоб бера ол-мадим-а? Ўзбекистондаги ўтрок ва келиб кетувчи қўшлар, улар-нинг яшаш тарзи, кўпайиши, оппа-осон савол-а! Мен бу қўш-ларни ҳаммасини танийман, биламан. Лекин яшаши, кў-пайишини билмас эканман. Да-рсда ўтганларимизда қаерда

ғир айиқ Қобилжоннинг икки қўлигидан олиб, Ҳоким-тол-чумчуқ рўпарасига тиз чуқти-ради-лар.

— Олампахо, еттинчи «В» синф ўқувчиси Қобилжон Аҳ-медов ўқотар қурооллардан фойдаланган, рухсатсиз дарс-ларда ҳаёл сурган...

Қобилжон қаршисида виқор билан ўтирган бу қўшчани дар-ров таниди. Утган йили бузи-лаётган «Чорсу» даҳаси ёнида-ги кўмирчи маҳаллада кўрган. Аниқроғи уя қўриш дардида «чирқираб юрганда» Қобилжон уни рогаткада уриб туширган эди... «Ие, ахир бу жарликка қўлаб тушган эди-ку». Хайри-ят, ўйлади Қобилжон, толчум-чуқ Қобилжоннинг фикрини кўзларидан ўқиб олди.

— Ҳа, тирикман, сен билан бирга ўқийдиган Алишер мени даволади, боқди. Кейин баҳор-да қўйиб юборди. Отаси док-тор экан. Қанотларимга тахта-кач қўйиб, мана қўриб турга-нингдек соппа-соғ қилиб юбор-

ди. Гапни чўзиб утирмаймиз, мен савол бераман, сен дар-ров жавоб топишинг керак. Жа-вобларингга мана булар — та-биат эгалари баҳо қўйишади. Билиб қўй, адашсанг тамом, жазойингни олсан.

— Қобилжон атрофига ала-

нглади. Айиқ, бўри, тулки, қар-ға-ю, олақарға, ҳаттоки Ваҳоб амакининг думи кесилган ити ҳам шу ерда. Толчумчуқ ёнида

ўтирган мусичанинг қўлида кат-та рогатка. Айриси қайрағоч-дан. Ҳа-ҳа, уша. Қобилжоннинг рогаткаси. Оқ-тепадаги бир бо-лага копток бериб алмашиб олган эди. Резинкаси тош соқ-қа қўядиган қора чарми ҳам уша. Қобилжоннинг ҳаёлини

шардилар. Қирғоққа яқин ер-ларга, ҳар эҳтимолга қарши се-по-я (тўсиқ бўлувчи ёғоч боғ-ламлари), шох-шабаба,

ш а-гал ва ҳарсанг тош уюмлари тайёрлаб қўйиларди. Чунки гармсел ша-моллари эса бошлаши билан юқори манбаларда қор эриши тезлашиб, дарёлар тошарди. Кучли оқим, бутана сув, катта-катта экин майдонлари, туқай-лар, йўлу кўприкларни ювиб кетар, атроф-теваракка турли-туман ваҳимали гаплар тарқа-

Устоз тилаги

ДОИМО ИЗЛАНИШДА

Абдурашидни мен олдин-лари бир адабиёт ихлосман-ди сифатида сезиб юардим. Ётмишинчи йиллари бўлса керак, бизни Тошкент зар-гарлик корхонасига ижодий мулоқотга чақириб қолишди. Ёш заргарлар кўп экан, уч-рашув жуда қизигандан-қизи-ди. Шунда анча савол-жавоб-лардан кейин, ёшгина бир йигитча чиқиб, мени «Санъ-ат саодатимдир» деган ғазал-имга муҳаммас ёзган экан, шунини ўқиб берди. Ёш ишчи, заргарга бу муҳаммас ёзиш, яхшигина муҳаммас ёзиш, катта гап. Биз хурсанд бўл-дик, заводда адабиётга ме-хр қўйган ёшларнинг кўпли-гидан...

Кейин билсам, бу йигитча Абдурашид Исроилов экан. Заводда ёшларнинг етакчи-си, бригада бошлиғи...

Шундан кейин мен унинг ижодини кузатиб юрган бўл-дим. Баъзи шеърини машқлар-ини маслаҳатлашган онла-римиз ҳам бўлган. Абдура-шид Исроиловнинг айниқса ижод аҳлига ҳурмат-эҳтиро-мини, муомалаларини ибрат қилса арзигувлик кўринарди.

Орадан йиллар ўтди, ме-ни шоғирдларимдан бири Абдурашид Исроилов Тош-кент Давлат Университетини, Қишлоқ хўжалик институ-ни битирди. Ўзбекистон ра-диосида, Маориф ва тарбия Бош муҳарририясида ишлай бошлади. Шундан буён ма-на йигирма беш йилга яқин вақт бўлди, бир-биримизга бўлган меҳр қамайгани йўқ. Ортиб бораётган десамда, адашмайман. Гўё бир-бири-мизнинг доимий муҳлиси бў-либ қолгандек, эди. Қачон

радио идорасига борсам, у би-лан учрашадиган, қилаётган ишлари билан қизикадиган одат чиқардим. Бу шоғирдим-ни менга яна ҳам яқинлаштир-ди. Унинг айниқса янгиликлар-ни излашлари, тингловчига бир руҳий манфаат етадиган мате-риалларни топиб келишлари қувонтиради, мени. Таълим-тарбия мавзусидаги эшитти-ришлари, унда муаллим ва му-тасаддилар билан қилаётган эркин баҳслари мени ҳам ил-ҳомлантирарди... Шу орада у янги руҳ остида эшиттириш тайёрлашга киришди, ҳафтада икки марта эшиттириладиган «МАЪРИФАТ ИСТАР КўНГИЛ» эшиттириши. Бу эшиттириш одамларга маъқул бўлди ва тез орада оғизга тушди. Бу эшит-тиришда камина ҳам суҳбатлар, маслаҳат ва фардларим билан қатнашган кезларим ҳам бўл-ган.

Абдурашид болалар журна-листлари ичида энг ташаббус-кори чиқиб қолди. Изланувча-ни чиқиб қолди. Гоҳо радиога бориб, уни сўраб қолсам, тур-ли-турли вилоятларни кезиб келганини, ажойиб таассурот-ларини эшитиб қоламан. Ўзи гапириб беради, мен мазза қи-либ эшитаман. Менимча мам-лакатимизда у бормаган мак-таб, у суҳбатлашмаган маориф мутасаддис бўлмаса керак.

Бундан ун йиллар бурун бўлса керак, бир қанча бола-лар ёзувчилари қатори мени ҳам Абдурашид Сурхондарё-нинг Денов туманидаги учра-шувга таклиф этиб қолди. Мен шунда унинг маорифга қанча-лик яқин бўлиб кетганини сез-дим. У ердаги оддий муаллим борми, маорифчи раҳбарлар борми Абдурашидни ўзлари-

нинг радиодаги вакиллари-дек билишар ва ҳурматла-шар экан. Ўз муаммоларини айтиб, Абдурашид курсатган ёрдамлардан миннатдор бў-лишар экан. Бу албатта уни-нг ҳатти-ҳаракатларидан, жонқуярлигидан, ташаббус-корлигидан эди-да. Абдура-шиднинг танқидий эшитти-ришларидан кейин, мутасад-диларнинг эътибори ортиб, республикамизда ўнлаб мак-таблар барпо қилинган, муаммоларнинг кўплари ҳал бўлганини эшитиб мириқ-дим. Бу шоғирдимнинг кам-тарона меҳнатига берилган мукофотимасми?

Радиони мен кўпинча ар-зон ва одамларга осон етиб борадиган газетга ўхшата-ман. Шу сабаб ўзимни мун-тазам тингловчилар қатори-га қўшим, имкон қадар ма-на шу «МАЪРИФАТ ИСТАР КўНГИЛ» деган минбарга кў-тарилиб, устозларга бот-бот дилимдагиларни айтгим, таъ-зим қилгим ҳам келаверади.

Абдурашид Исроилов чи-накам болалар журналисти, яхши ижодкор, болажон ин-сон. Болаларни дил-дилдан севадиганлардан. У фарзанд-ларимизнинг комил инсон бўлиб етишишида муаллим-лар, устозлар қатори ўз ҳис-сасини қўшиб келаётган ижодкорлардан. Мен Абду-рашиддонга чин дилдан «ба-ракалла» дегим келади. Эл-лик ёшига ёш қўшилавер-син. Унга доимий соғлиқ, доимий вақти чоғлик ис-тайман. Худди шу тарзда иш-лайверсин, яшайверсин...

Пўлат МўМИН,
Ўзбекистон халқ шоири.

толчумчуқнинг ғазабли сузла-ри бузиб юборди.

— Қани тайёрымисан? Бош-ладик бўлмаса. Баҳо қўйиш тартиби бундай аъло жавобинг учун — 0, яхши жавоб берсанг — 1, уртача жавоб берсанг — 2 баҳо қўйилади. Олган баҳо-ларинг йиғиндиси нечи бўл-са, пешонангга рогатка билан шунча марта тош отилади...

Қобилжон «дир-дир» титрай бошлади.

— Қўрма, қоқ пешонангни пойлайдилар, кўзингга тег-майди.

Қобилжон ҳайрон, наҳотки шу ювш мусича рогатка отиш-ни билса? Тагин қоқ пешона-сини пойлармиш...

Қобилжон дарахт пушлоқла-рига битилган савол варақала-рини олади.

1-савол:

Нега баъзи болалар жони-ворларга озор беришади? Бун-дай қилишларидан мақсад ни-ма?

2-савол:

Довуччани қоқиб тушириб, еган яхшими, ё шохини син-дириб олиб еган яхшими?

3-савол:

— Бировнинг боғидан мева ўғирлаб ейишнинг қандай усул-ларини биласиз?

Қобилжон уёғини ўқий ол-

мади, кўзлари хиралашиб кет-ди. Нуқул — оҳ, ўлдим энди. Пешонам рогатка ўқидан теши-либ, кетадиган бўлди. Бувижон қаердасиз? Бу саволларга жа-воб топиб буладими?, деб пи-чирларди. Кўзини пирпиратиб, йиғлайди. Лаблари эса тинмай пичирлайди. Вақт эса ўтиб бо-рарди.

— Демак, билмайсан? Ўзи қилиб юрган ишинг фойда-зар-ри, ундан келадиган ман-фаатни билмаса-я?... Атрофда-ги жониворлар хохолаб қулиб юборишди...

— Бу қанақаси, қулишни бас қилинг. Қани бошланглар. Ик-ки мусича рогаткасига ёнғоқ-дек ёнғоқдек тошқоқларни қўйиб, резинкасини чунонам чўзиб, Қобилжонга ўқтала бош-лади. Қобилжон «Вой-дод» деб ўзини ерга ташлади...

Кўзини очиб қараса қаравот-дан йиқилиб тушиб ерда ётиб-ди. Терга ботиб кетган, қалти-райди. Кўзи ёшланган. Бир «уф» деб қўйдию, «Худого шу-кур, тушим экан», деб ўйлади. Барибир ич-ичидан ҳижолат чекди. Қандайдир куч унга азоб берарди. Ичи ўзилиб кетган-дек бўлаверди. У ўрнидан дик эшиб турди-да, уйда қиядиган шимининг чўнтагидан рогатка-сини олиб, ошхонага олиб чи-қиб, ахлат пакирга ташлади. Вижон азоби бироз енгиллаш-гандек бўлди...

(Форсча— Дупайкар,
Ўзбекча — Эгизак, 22
майдан 21 июнгача,
31 кун)

Жавзонинг ҳам бошқа ой-лар каби ўзига хос хусусият-лари, қонуниятлари бор. Чу-нончи, ойнинг биринчи яр-мида булутли кунлар, ёгин-гарчиликлар кузатилиши мум-кин. Лекин шундан сўнг мин-тақамизнинг кескин иқлими, иссиқлари устунликни ўз қў-

лига олади. Ҳаво ҳарорати нор-мадаги 24 даража ўрнига 30-35 ва ҳатто 40 даражача кў-тарилиши мумкин. Баъзи йил-лар жавзонинг охириги кунла-рига бориб, саратондагидек гар-мсел (ёлқинли иссиқ ша-мол) эсади.

Ҳозирги пайтда бундай ҳодисалар бир қадар кузатила-диган бўлди. Қирқинчи йил-ларга қадар дарёлар яқини-га жойлашган районлар, хў-жаликлар, қишлоқларнинг деҳқону боғбонлари жавзо-да катта ташвишга тушиб қо-лардилар. Дарё соҳиллари, тўғонлар ва ариқ баландла-рини мустаҳкамлашга кири-

шардилар. Қирғоққа яқин ер-ларга, ҳар эҳтимолга қарши се-по-я (тўсиқ бўлувчи ёғоч боғ-ламлари), шох-шабаба,

ш а-гал ва ҳарсанг тош уюмлари тайёрлаб қўйиларди. Чунки гармсел ша-моллари эса бошлаши билан юқори манбаларда қор эриши тезлашиб, дарёлар тошарди. Кучли оқим, бутана сув, катта-катта экин майдонлари, туқай-лар, йўлу кўприкларни ювиб кетар, атроф-теваракка турли-туман ваҳимали гаплар тарқа-

ларди. Тошқинга қарши кураш баъзи йиллар умумхалқ ҳаша-рига айланиб кетарди. Шу

боисдан ҳам «доройи ало бўлди, дарё су-ви боло бўлди» дейишарди бу-рунги деҳқонлар. (Доройи — эртапишар узум на-ви бўлиб, унинг йирик донла-лари 21 июнь оқшоми, жавзо-нинг чиқиши, саратоннинг до-хил бўлиши билан хол ташлаб, қизара бошлайди).

Жавзода дала ишларининг ниҳоятда қизгин ва масъулият-ли палласи давом этади.

Бу ойда табиатни, айниқса авайлаб-асраш лозим. Чунки, қўшлар ҳам, ёввойи ҳайвонлар

ҳам бола ўстириш ташвиши-да булади. Халқимиз ораси-да «Жавзода қўш қанотини эгма, болалаган паррандалар жониворга тегма», деган гап буларди. Бу ўғит ҳозир ҳам ўз кучи ва мазмунини йўқот-маган.

Одатда, жавзони қавс ойи билан таққослайдилар. Ота-боболаримизнинг фикрича, жавзо иссиқ келса, қавс ойи совуқ булади. Аксинча жав-зо салқин ва серёгин келса, қавс ойида ҳарорат норма-дагидан анча кўтарилади. Қадимгилар об-ҳаво ўзгаришлар-ини олдиндан айтишда бу тажрибадан кенг фойдалан-ганлар. Истаган одам бунинг ҳозир ҳам ҳисоблаб, кузатиб бориши мумкин, албатта.

Синфдошлар ўртасида «Тоҳир ака Тошбоев бизга синф раҳбари қилиб тайинланармиш!» деган гап тарқалди. Аввалига ҳайрон бўлди. Ахир у киши жисмоний

порта ёмон баҳога ўқийдиган ўқувчи йўқ деса бўлади. Мактабда ўтказилаётган турли тадбирларга ҳам синфимиз жуда фаол қатнашади, биз кейинги пайтда кўплаб янги-янги шеър

бир боғлам чўпни тутқазиб, «Энди бунинг синдирилгларчи!» дебди. Ҳалиги ўғиллар бир боғлам чўпни синдирилгларчи, лекин ҳа деганда чўпни синдирилгларчи бўлиб, «Курдингларми, болаларим, сизлар мана шу бир боғлам чўп каби биригиб, ахилу иноқ бўлсанглар, сизларни ҳеч ким енголмайди!» дебди. Ўғиллар оталарининг сўзларидан таъсирланиб, шундан сўнг ахилу иноқ бўлиб яшашган экан...

Биз ўқувчилар бу ҳикоятдан англаб етдикки, агар ҳамма ҳамжиҳат ва аҳил бўлса, улкан халқ бўлади ва бундай кучли халқни ҳеч қандай душман енголмайди!

Синф раҳбаримиз бизга кучли ва довлорак бўлишимиз кераклиги ҳақида кўп мартаба ўқирадилар. Бу учун ҳаммаша спорт билан шугулланишимиз, унинг бирор турини яхши ўзлаштиришимиз зарур экан. Ахир Президентимиз ҳам спортнинг аҳамияти ҳақида алоҳида сўз юритганлар. Тоҳир аканинг айтишларича, спорт билан шугулланган киши ҳеч вақт касалликка чалинмайди, агар тана буткул соғлом бўлса, кишининг руҳи ҳам тетик ва бардам бўларди.

Биз бу ўғилларга амал қилиш учун ҳар кун дарсдан сўнг мактабимизнинг спорт залида тинимсиз машқ ўтказамиз. Мана, кейинги йиллар ичида ҳеч бир ўқувчи «касалман» деб дарсни қолдиргани йўқ...

Ҳадемай, мактабни ҳам битирамиз. Бизнинг камолга етишимиз учун жон куйдирган устозларимиз иззати доимо кўзларимиз остидадир. Уларни ҳаммаша қадрлаймиз, яхши хотиралар билан эслаймиз. Айниқса, Тоҳир ака Тошбоев энг қадрли устоз сифатида қалбимизда, меҳримизда қолади.

ҲАФИЗА ЖОНУЗОВА,
Жиззах вилояти, Дўстлик туманидаги
Ф. Ғулом номи
2-мактабнинг ўқувчиси.

Эхтиром

«СИЗНИ ЯХШИ КЎРАМИЗ, УСТОЗ!»

тарбия ўқитувчиси бўлса, биз каби шўх-шаддод, шеърпараст ўқувчиларнинг кунглини топаолармикин, деб ўйладик. Йўқ, сал янглишган

лар, саҳна кўринишлари ва қўшиқлар ижро этишни ургандик. Ва турли байрамларда яхши ўринларни олиб, синфимиз шаънини ҳимоя қилаёмиз. Бу

эканмиз. Тоҳир ака бизга синф раҳбари бўлган кунданок ҳаммамизнинг қалбимизни забт этди, у кишини биз жуда яхши қўриб қолдик.

Тоҳир аканинг ажойиб хислатлари бор. У киши хушмуомала, ростгўй, интизомли ва билимдон. Биздан ҳам худди шундай бўлишни талаб этадилар. Синфимизда айрим ўзлаштирмовчи болалар Тоҳир аканинг уdda-бурронлиги туфайли ўзларини унглаб олишди, ҳозирги кунда бизнинг синфда би-

ларнинг ҳаммасига синф раҳбаримизнинг катта ҳиссалари бор.

Тоҳир ака Тошбоев бизга мана шу ривоятни айтиб берганлар: Қадимда бир кишининг беш ўғли бор экан. Улар бир-бирлари билан ҳеч чиқишолмас, доимо урушишгани-урушган экан. Бир кун ҳалиги одам бир ҳийла ўйлаб топибди. Ўғилларнинг ҳаммасини йиғиб, уларга биттадан чўп бериб, «Синдирилглар» дебди. Болалар чўпни осонгина синдиришибди. Кейин ота уларга

АЛДАГАНИ БОЛА ЯХШИМИ?

Мен мультфильмларни томоша қилишни яхши кўраман. Чунки бу митти фильмлар биз болаларни яхшилик билан ёмонликни фарқлашимизга, табиатни, Ватанни севишимизга ёрдам беради. Ҳали ўқиш-ёзишни билмайдиган вақтимда дадам: «Сенга мультфильм кўйдириб берайми?» деб, қаергадир кўнгирак қилар эдилар ва айтган вақтларида телевизорда мультфильм кўрсатар эди. Дадамнинг бу ишлариға қойил қолиб, кўчага ўйнагани чиққанимда уртоқларимга бу ҳақда мактаниб ҳам кўярдим. Ўқиш-ёзишни билганимдан сўнг дадамнинг ҳийлаларини билиб олдим. Дадам теледастурдан қачон мультфильм кўйилишини билиб олиб, кейин ёлгондакам гўшаққа гапирар эканлар. Бу, албатта, дадамнинг мени хурсанд қилиш учун ўйлаб топган «ёлгонлари» эди.

Мен ҳозир ҳам болалар учун бериладиган «Камалак» кинодастурида, «Оқшом эртаклари», «Янги авлод» студияси кўрсатувларида бериладиган митти фильмларни завқ билан кўриб бораман. Бу фильмлар менга шунчалар ёд бўлиб кетганки, ҳатто уларни бир-биридан мусиқасидан ажрата оламан. Лекин афсуски, кейинги вақтларда мультфильмлар узук-юлук қилиб кўрсатилмоқда. «Оқшом эртаклари»даги ибратли эртақлар яхшию, аммо митти фильмларнинг гоҳ боши, гоҳ ўртаси, гоҳ охири йўқ. Ўн беш-йигирма дақиқага мўлжалланган бу болалар кўрсатувининг тўрт-беш дақиқаси рекламага қўшиб бериляпти. Наҳотки, телевидениедаги амакилар рекламалар учун болаларга ажратилган вақтдан «ўғирлаб» фойдалансалар? Ахир уларнинг ҳам менга ухшаган мультфильмларни севадиган болалари, неваралари бордир? Ёки улар ҳали ҳам «алдагани бола яхши» деб юришибдими?

Хурматли «Тонг юлдузи!» Агар менинг бу гапларимга қўшилсанг, ўз саҳифаларинг орқали айтганларимни телевидениедаги амакижонларга етказиб қўйсанг.

Шерзод ЗОЙИРОВ,

Тошкентдаги 229-мактабнинг 3-«В»-синф ўқувчиси.

СЕШАНБА, 1 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

9.10 — «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари» Телесериал. 51 қисм.
10.05 — «Бахт ҳамиша Сиз билан». Кўрсатув Халқаро болаларни ҳимоя қилиш кунига бағишланган.
18.10 — «Олтин тож». Телевизион ўйин.
20.10 — «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-2

18.05 — «Янги авлод» студияси намоиш этади.
18.35 — «Болалар дунёси». «Томоша» гуруҳи.
19.30 — «Беғубор фасл».

Ўз.ТВ-3

18.10 — «Ёрилтош» мульттўлам.
18.30 — «Сен ҳақингда ва сен учун».
18.40 — «2000 йилдан сўнг» телесериал.

Ўз.ТВ-4

15.40 — «Бинафша».
17.15 — «Куйини топинг».
17.45 — «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари.
19.45 — «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ЧОРШАНБА, 2 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

9.00 — «Кичкинтоймиз-гигант».
10.05 — «Абитуриент-99». Адабиёт.
10.25 — Кундузги сеанс: «Бошқача ҳаёт» бадий фильм.
16.55 Болалар учун: «Гулгунчалар».

Ўз.ТВ-2

18.05 — «Янги авлод» студияси намоиш этади.
18.45 — «Семурғ». Ўсмирлар учун кўнгилочар дастур.
18.10 — «Ёрилтош» мульттўлам.
18.40 — «2000 йилдан сўнг» телесериал.
21.05 — «Кўзгу» тележурнал.

Ўз.ТВ-3

18.10 — «Ёрилтош» мульттўлам.
18.40 — «2000 йилдан сўнг» телесериал.
21.05 — «Кўзгу» тележурнал.

Ўз.ТВ-4

12.00 «Жонли сайёра».
17.50 «Мультчархпалак».

Ака-ука Гримм эртаклари.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ПАЙШАНБА, 3 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

9.10 «Кусто командасининг сув ости саргузаштлари» телесериал. 52 қисм.
10.25 «Абитуриент — 99». Она тили.
10.45 Япон тили.
11.05 «Абитуриент — 99». Математика.
11.25 «Кундуз амакининг қиссалари» мультсериал.
12.30 Эртақлар яхшиликка етақлар. «Тилла тухум».

13.30 «Алпомиш уйинлари».
18.10 Болалар учун «Умид учкунлари».

Ўз.ТВ-2

18.05 «Кусто командасининг

сув ости саргузаштлари» телесериал 51 қисм.

Ўз.ТВ-3

18.10 «Ёрилтош» мульттўлам.
18.25 «2000 йилдан сўнг» телесериал.

Ўз.ТВ-4

17.00 «Бу ажиб дунё».
17.45 «Куйини топинг».
17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари.
«Этик кийган мушук» 1-серия.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар!».

ЖУМА, 4 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

10.25 «Абитуриент-99». Физика.
10.45 «Немис тили».
«Умид намоиш этади».
11.15 «Абитуриент-99». Био-

логия.
11.35 «Беш бармоқ» тележурнал.
18.10 Болалар учун «Дона бобо даврасида».

Ўз.ТВ-3

9.00 «Ёрилтош» мульттўлам.
9.40 Болажонлар экрани.
11.10 «Кўзгу» тележурнал.
11.55 «Кинонигоҳ».
18.10 «Ёрилтош» мульттўлам.
18.25 «2000 йилдан сўнг» телесериал.

Ўз.ТВ-4

17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари.
«Этик кийган мушук».
18.45 «Мўжизалар майдо-ни».
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар».

ШАНБА, 5 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

9.35 Кўзгу.
10.00 «Мен билган, билмаган дунё».
13.00 Ёш хонандалар концерти.
18.00 «Фунтик ва мўйлабли кампиршо» мультфильм.
18.10 «Сехрли шуъла» кинокурсов.

Ўз.ТВ-2

9.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади.
12.55 Болалар дунёси. «Томоша» гуруҳи.
13.10 «Семурғ».
18.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Бўш ўтирма», «Мульттомоша».

Ўз.ТВ-3

9.30 «Соғлом бўлай десангиз».
9.40 «Ёрилтош» мульттўлам.
11.10 Болажонлар экрани.
13.45 «Мўжизасиз мўжизалар».
18.00 «Ёрилтош» мульттўлам.

Ўз.ТВ-4

9.05 «Бу ажиб дунё».
9.20 «Кино сайёраси».
11.55 «Жонли сайёра».
17.35 «Бинафша».
21.30 «Биргаликда куйлаймиз».

ЯКШАНБА 6 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

8.30 «Камалак». Болалар учун кинодастур.
9.15 «Ғаройибот».
10.00 «Ватанимга хизмат қиламан».
11.00 «Билим-ринг».
13.40 «Шоҳрух клуби».
14.10 «Мозийдан бир мўжиза».
17.30 Мультфильм.
20.05 «Оламга саёҳат».

Ўз.ТВ-2

9.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади.
10.20 «Инглиз тили сиз учун».
13.30 «Цирк! Цирк! Цирк!».
18.00 «Янги авлод» студияси намоиш этади.
«Уй вазифаси», «Мульттомоша».

Ўз.ТВ-3

9.30 «Соғлом бўлай десангиз».
9.40 Болалар учун «Халфана».
11.00 Болажонлар экрани.
18.10 «Ёрилтош» мульттўлам.
18.35 «Қамолот сари».
18.55 «Табриқлаймиз, кутлаймиз».

Ўз.ТВ-4

9.05 «Эртақларнинг сеҳрли олами».
13.20 «Фан — тайм». Болалар учун — инглиз тили.
13.30 «Тенгдошлар».

ДУШАНБА, 7 ИЮНЬ

Ўз.ТВ-1

20.10 «Оқшом эртаклари».

Ўз.ТВ-2

18.05 «Янги авлод» студияси намоиш этади. «Ким эчилу, ким чаққон». «Мульттомоша».

Ўз.ТВ-3

18.10 «Ёрилтош» мульттўлам.
18.25 «Сен ҳақингда ва сен учун».
18.40 «2000 йилдан сўнг».

Ўз.ТВ-4

17.15 «Куйини топинг».
17.45 «Мультчархпалак». Ака-ука Гримм эртаклари.
19.45 «Хайрли тун, кичкинтойлар».

Тоҳир МУЛЛАБОВЕВ,
Ўзбекистон телевидениеси
«Умид» Бош мухаририятининг гуруҳ раҳбари.

У сой буйига яқин жойда ўрнашгани, қибла томондан қаттиқ шамол аралаш қор, ёмғир ёғиб, чойхона деворларига урилаверганидан деворларининг шувоғи ювилиб, худди деворга сомон ёпиштирилганга ўхшаб қолган эди. Чойхонанинг атиги учта деразаси бўлиб, фақат деразанинг қирғоқларигина шувалган холос. Уларга ҳам ёмғир тегиб юнги туқилган пустака ўхшаб қолган. Икита деразанинг мадраса томонга қараганининг пастки икки кўзига фонер қоқиб қўйилибди. Эшик ҳам яхши ёпилмасди. Шунинг учун унга пружина қадалган. Ҳар гал одамлар кириб чиқаётганда очилар ва яна ўзи ёпилиб қоларди.

Чойхонанинг олдида учта бола нон сотиб утирар эди. Бири ўн икки ёшларда, қирғиз қовоқ, қорачадан келган, тўлагина қизча бўлиб, у зогора нон сотар эди. Ўн икки, ўн уч ёшдаги икки ўғил болалар эса оби нон сотардилар. Уларнинг ҳар иккови ҳам бир бирига ўхшаган худди эгизаклардек эдилар. Кийимлари ҳам ёмон эмас: бирининг устида кўк сатиндан фуфайка, иккинчисидан эса костюм. Фуфайкали бола писта чақиб, пастки лабини чўччайтириб, унинг пучоғини кўр-кўрона пуфлаб ташлар эди. Чойхонага кираётганларнинг кўпчилиги ана шу болаларнинг нонидан олардилар. Бошқалар эса зогора нон олардилар. Қосим амакилар ҳам ана шу болалардан утагина оби нон олиб чойхонага киришган эди. Шунда Мақсуд болаларнинг ҳатти-ҳаракатларини кўзатиб турган эди, уларга ҳаваси келди.

Бироқ чойхонага кираётганларнинг ҳаммаси ҳам оби нон олиб ейди, демак бу қишлоқнинг аҳолиси бадавлат яшар экан, деган маъно келиб чиқмайди. Қўйнига зо-

гора нон, кўк сомса ва бошқа нарсалар олиб келиб тушлик қиладиганлар ҳам талайгина. Бундай одамлар ўзларининг камбағалликларини бошқалардан яшириб, ночорликларини кўз-кўз қилишмайди, имконияти борича руҳларини тетик тутиб, атала ичсалар ҳам палов еган-

ги, бўйи узун чакмон. Оёғида товони тушиб орқа томони босилиб, ўнг томонга қийшайиб қолган ботинка эди. У овозининг борича баралла маддоҳлик қилар эди.

— Бугун бозорга ўхшайди, Етимлар нега қакшайди? Етимлар холини сўрсам,

нг ёнидан аста ўтиб кетаверарди.

Бозорбой ота болага қараб: — Яхши ўқир экансан, болакай, — деди-да, лаганда қолган уч дона ўрикни данаклари билан боланинг қўлига узатди. Бола қўлини очиб дуо қила бошлади.

Маҳмуд ИБРОҲИМОВ

МЕРОС

дек юришади. Ҳаммасига албатта уруш сабабчи, бу очарчилик ўткинчи эканлигига тушунар эди.

Чойхонанинг шимол томондаги деразасининг ойналари бут-бутун. Лекин ташқарининг совуқлигидан ичкаридаги ҳавонинг иссиқ ва намлиги туфайли ойналар хира, ичкаридаги одамлар мутлақо кўринмайдилар.

Чой ташиб юрган Салом исмли бола икки чойнак чой олиб келиб, Қосим амакига берди. Унинг асли исми Абдусалом бўлиб, уни ҳамма осонгина Салом деб чақиришар, унга ўзи ҳам урганиб қолган эди.

Мақсуднинг қорни роса очган эканми, шошиб-шошиб, нон-чойни ичиб, қорни тўйғач, ўзини лоҳас сездим, кўзи уйқуга кета бошлади. Чойхонанинг одамлар суйканавериб, силлиқланиб қолган устунига суяниб ухлаб қолган эди. Эшикдан овозининг борича бақириб, кириб келган тиламчи боланинг овозига уйғониб кетди.

Тиламчи бола ўн ёшлар чамасида бўлиб, бошида уч-тўртта жойининг юнгини куя еб, чарми оқариб кал одамнинг бошига ўхшаб қолган қулоқчин (телпак), устида эса акасиникими ёки бирорта очликдан ўлиб қолган боланикими, ен-

Отосизларга ўхшайди. Отоликлар, оноликлар Ёруғ дунёда гул ўйнар. Отосизлар, оносизлар Коронғу кечада йиғлар...

Шундан кейин у қўлини катталардек очиб дуо қила бошлади. «Ҳаммаларингни топанларингга худо баракасини берсин. Менга бирни берсаларинг, худо сизларга ўрни берсин, о-о-мин, облоҳу акбар...»

У ҳар қайси қаравот олдига келиб одамлардан садақа сўради. Кўнгли бўш одамлар бирор бурда нон, айримлар бир икки дона ўрик, ҳатто данак берганлар ҳам бўлди. Деворга суяниб утирган ёшгина бир кўзи кўр киши девона болага бир сиқим тут, майиз берди. Баъзи бировлар «Санларнинг қайси бирларингга берамиз? Ҳозиргина иккиталаринг келиб кетдиларинг», деб ҳеч нарсалар бермади. Бунақа деганларга бола ҳеч нарсалар демай, парво ҳам қилмай, берганга раҳмат айтиб, дуо қилиб, бермагани-

ГАДОСИЗ ҚИШЛОҚ

Тўрақўрғон бозорининг тун ботиш томонидаги дарвозасидан одамлар асал аридек кириб чиқяпти. Қуёш мадраса гумбазидан ўтиб, сийрак булутлар орасида, патир нондек қипқизариб, кўзга ташланиб турар эди. Қосим амакилар бозорга кириб, ўнг томондаги дархатларга эшакларини бойлашди-да, Мақсудга қараб туришни топширишди.

— Сиз Бозорбой ака керакли нарсангизни олгунча, мен анови ўтин бозорини бир кўриб чиқаман. Мақсуджон эса эшакларга қараб туради. Кейин Мақсуджонга ҳам бирор нарсалар олиб берармиз.

Қосим амакининг оёғи чўлоқ бўлгани учун ўзи оладиган нарсани ҳам Бозорбой отадан илтимос қилиб қўяқолди ва унга учта қизил ўттиз сўмлик пул берди. Ўзи эса ўтин бозорига кетди. Ўтин бозори яқин ора-

да эди.

Бозорда ҳамма нарсалар бор. Одамлар уйларидаги рузғор буюмларини, ҳатто овқат қиладиган қозонлари борми, мис лаганлари ва чойнак-пиёлаларигача сотиб, тирикчиликка ишлатишар эди. Мақсуд бу нарсаларни курса оғзи ланг очилиб қолар эди, дея дилидан ўтказди Бозорбой ота ва изига қайтиб Мақсуднинг олдига келди. Узоқда Қосим амакини кўргач, уни чақирди. Қосим амаки нима бўлиб қолибди, деб қайтиб келди.

— Бу ерда сиз утириб туринг. Мен Мақсуджонни айлантириб, бозорни курсатиб чиқай. Бозорга ажойиб нарсалар чиққан, курсин. Ахир у бизнинг бозорни кўрмаган-ку!

— Шундай қилинг, демоқчи бўлувдим-у, кун кеч бўлиб қолаётгани учун уйга тезроқ борайлик. Мақсуджонни бошқа кўни ўзим бир айлантириб олиб чиқарман, дегандим-да, — деди Қосим амаки ва Мақсудга тайинлади. — Майли, бор ўғлим отанг билан бозоримизни кўриб чиқ. Бошқа кўни ўзим роса айлантираман.

(Давоми бор).

Озода ТўРАҚУЛОВА

СИНФДОШЛАРИМГА

Сизнинг кўнглингизга кўлларим етмас, Сиздан тониб ҳаёл ортига қайтмас. Ох, бу кўзлар ўша кўшигин айтмас, Сизни кўп соғиндим, сизни соғиндим.

Ҳар тун юрагимни эзар бир нола, Саломим етказса шамоллар зора. Дарсларда кўз узмай тикилган бола, Сизни кўп соғиндим. Тонггача шабнамни асраган еллар, Осмондай орзули

покиза диллар. Ерларга кўмилган ним пушти гуллар, Сизни кўп соғиндим. Тўптошдек ҳар томон учиб кетганлар, Юрагимга титроқ сочиб кетганлар. Соғинчим дарчасин очиб кетганлар Сизни кўп соғиндим, Сизни соғиндим...

ДУГОНАМ ЁРҚИНОЙГА

Ох, дугонам, соғиндим сизни, Бирга йиғлаб, бирга кулардик. Ёмғир шивирлашин тинглардим...

Ох, дугонам, соғиндим ўша, Кипригингиз жилоларини, Кўзлардаги покиза бегард,

Болаликнинг дунёларини... Гулхаёли эдик иккимиз, Шаҳарларни орзу қилардик, Шаҳарларга кетиб қолишни, Ушалмаган бахт деб билардик. Сувга ёққан толлар тагида, Доира чалиб базм курардик,

Ойдин кеча ойдайин бахтни, Оққушлардан тинмай тилардик. Ох, қанчалар шодон эдик-а, Бир-биримиз қандай севардик... Дер эдингиз: Озо, Ҳасан-Хусан ёр бўлса, Бир ҳовлига келин бўлардик... Қолиб кетди ҳаммаси ортда, Ойдин кеча ойдек тўлмадик, Ох, дугона Ҳасан-Хусан ёр қайда, Бир ҳовлига келин бўлмадик...

ОРЗУ

Ох қанийди ҳаёлингизнинг Чиқиб олсам қояларига... Сизга атаб мактублар ёзсам, Кипригингиз сояларида...

СОҒИНЧ

Ўшал кунларни-ей, бирам кўмсайман, Ойга ёққан, гўзал титроқли қишлоқ. Оқ ёмғирлар исин таниб ўсганим,

Болалик йилларим кетмангиз йироқ. Бу соғинчим сизга! Акаларим билан тандир бўйида, Жажжи кўлчаларим тутганда кулча, Чорбоғ этагида, ҳовуз бўйида, Сувда ой аксини таниган кеча, Бу соғинчим сизга! Уйнинг ортидаги катта ариқда, Сувга сириб айтиб оққан олмалар... Ҳовли ўртасида марвартак тутдан, Тергувчи чапани чаққон болалар... Бу соғинчим сизга! Бу соғинчим сизга! Юлдуззор тунлар, Менга турналарнинг кўзин танитган, Ҳаёллар тўқилган киприкларимнинг, Юрагимга боргувчи йўлин ёритган, Бу соғинчим сизга! Бу соғинчим сизга юлдуззор тунлар!

СИНГЛИМ

МАРҲАБОХОНГА

Кўйинг синглим, кўп йиғламанг, Бу ғамларни ғамлар деманг. Дугоналарим ичида мен кам, Бахти камман деманг. Ҳали қаранг, гуллар унар, Юлдуз ёғар йўлингизга, Хумо тутар кўлингиздан Дунё чорлар, кунлар кулар, Сиздан кулган ағёрларнинг Киприкларни эгилади... Кирай деса бахт уйининг Дарвозаси беркилади... Сизни кутар бир гўшада, Кўнғироқли бешиклар... Ҳали сизни бахтингиздан Айтилажак қўшиқлар...

Шендошларинг ижоди

О Р З У

Мен дурадгор бўлганда,
Олиб кўлимга ранда,
Ясайман ром ва эшик,
Болажонларга бешик.

Агар бўлсам шифокор,
Қолмайди бирор бемор.
Хаммасини тузатиб,
Хур ҳаётга кузатгум.

Агар бўлсам муаллим,
Бериб ёшларга таълим.
Савоб ишлар қиламан,
Халқ дуосин оламан.

Агар бўлсам тўқувчи...
Ҳозирча мен ўқувчи.
Барча орзу умидим,
Менга ҳамроҳ бўлгучи.

Раъно СОЛИБОЕВА,
Наманган вилояти, Тўрақўрғон туманидаги
16-мактабнинг 6-«А» синф ўқувчиси.

ҚУШЛОВ

Бувимнинг танишлари кўп: раислар, курувчилар, пахтакор, муҳандислар. Улар билан юрсам савлатли эркалар бувим билан ўртоқдек, дугонадек гаплашса мен хаяжонланиб кетаман. Шунда бувимлар: «Ахир 30 йил Чорвоқ, Хўжакент, Фазалкент сув омборлари қурилишида ишлаганман. Эркалар билан тенг бўлиб ишчиларга йўл-йўриқ кўрсатганман. 25 ёшимда уларга бош бўлганим учун ҳам ҳаммалари мен билан самимий дўст бўлиб гаплашишди-да», — дейдилар. Мен эса бувимнинг хурматларини жойига қўяётганларга қараб, «Менинг бувижоним уйда ҳам подшоҳлар! 21 дан ортик набира, 21 эварага йўлбошчи, 7 ўғил-қизга фахрли она», — дегим келади.

Шу кунларда 60 ёшларини тантана қилаётган бувижоним Санобар ПАРПИЕВА ҳамиша шундай гўзал, самимий ва эъзозли бўлиб қолсинлар!

Суннатилла САИДБОВ, Тошкент вилояти, Фазалкент туманидаги Алишер Навоий номи 18-мактаб ўқувчиси.

ХАНДА

Ўқитувчи ўқувчидан сўрабди:

— Агар сен оғир саватда олма кўтариб кетаётган бир қизни кўрсанг, нима қилардинг?

Ўқувчи:

— Жуда осон савол.

— Хўш нима қилардинг? — қистабди ўқитувчи.

— Одоблилик билан бир дона олма сўраган бўлар эдим, — жавоб берибди ўқувчи.

Азиз ХИДОЯТОВ,
6 — «Б»-синф ўқувчиси.

Республика ижтимоий йўналишидаги махсус гимназияда Чўлпон номли тўгарак бор. Бу тўгаракка адабиётга қизиққан 20 га яқин болалар қатнашиб, мухбирлик, шеър, ҳикоя, хандалар ёзиш сир-асрорларини ўрганишмоқда. Эътиборингизга тўгарак қатнашчилари машқларидан ҳавола этамиз.

ШУКРОНА

Биродар, сен Аллоҳдан эртадан кечгача нималарнидир сўрайсан, яратганга раҳмат ҳам демайсан. Инсонни буюк зот дейдилар. Мен гоҳ Аллоҳга шак келтиргим келиб, инсонни аслида нотава, мажруҳ деб айтгим келади. Бундай дейишимга сабаб: юртимизнинг деярли тўқсон фоиз аҳолиси бирон нарсасини йўқотгандан кейин афсуслар айтади.

Масалан: ота-она қазо қилгандан кейин фарзандлар, агар тирилсангиз, бошимда кўтариб юрган бўлар эдим, — деб йиғлайди. Иккинчидан: мусича — мусичани, кабутар — кабутарни ҳеч вақт емаган ва лекин инсон бир-бирини уриш, қувишдан ҳам тонмайди. Учинчидан: инсон дунёга шердай келиб, тошбақадай ўтиб кетади.

Бир боланг бетоб ётибди, лекин қолган учтаси

отдай чопиб юрибди-ку, бунга шукр қани? Қолган учтаси ҳам бетоб бўлганда нима қилган бўлар эдинг? Дастурхонинг тўкин-сочин, устибошинг бутун, бунга шукр қани? — дегувчи йўқдай баъзан... Ҳа, шукрона инсон учун энг азиз неъматдир.

Дилшод АЗИМОВ,
9-синф ўқувчиси.

СОАТ МИЛЛАРИ ЙўНАЛИШИДА: 1. Майда-чўйда нарсалар билан савдо қилувчи савдогар. 2. Таъби хира, кайфияти ёмон. 4. Сув тагида олтин балдоқ. 5. Кенг ваколатли катта йиғилиш. 7. Дунё томонларидан бири. 8. Пак-пакана бўйи бор, етмиш икки туни бор. 10. Кийим устидан белга боғланадиган тасма. 11. Маълум иш бўйича қонун-қоидалар. 13. Назорат қилиб турувчи, назоратчи. 14. Хузур-ҳаловат, тинч ва фаровон ҳаёт. 16. Сув ҳавзаси ёқаларига тупроқдан кўтарилган тусиқ. 17. Оғзи йўқ, тиши бор, бошимизда иши бор. 19. Киши туғилиб

ўсган ва ўзини унинг фуқароси ҳисоблаган мамлакат. 21. Усти тош, ости тош, ўртасида тақир бош. 21.а. Санъат асари сахналаштириладиган жой. 22. Ун, бугдой савдоси билан шуғулланувчи савдогар. 24. Қизил рангда тугунча, ичи тула кулчача. 24.а. Бугдой, шоли каби усимликларнинг қуруқ пояси. 25. Усимлик ва меваларнинг уруғи. 27. Беқасамдан йўли бор, осмон-фалакда чиқар. 27.а. Ярим доира шаклида ясалган, найза-ўқ солиб отиладиган қадимий қурол. 28. Субтропик усимлик ва унинг сарғиш меваси. 30. Катта кўл, ўртасида ут ёнар. 30.а. Ёйилган хамирга гўшт, қовоқ солиб тугиб, тандирга ёпиб пишириладиган овқат. 31. Подшоҳ ва хонлар саройидаги олий мансаб эгаси. 33. Ечиб қўйсанг туради, боғлаб қўйсанг юради. 33. а. Ёғочни чопиш, кесиш учун ишлатиладиган тиғи дастасига параллел металл асбоб. 34. Юнган босиб ишланган палос. 36. Оппоқ, семиз, мойи йўқ, тери-

си қалин, жуни йўқ. 36. а. Муסיқали йирик драматик сахна асари.

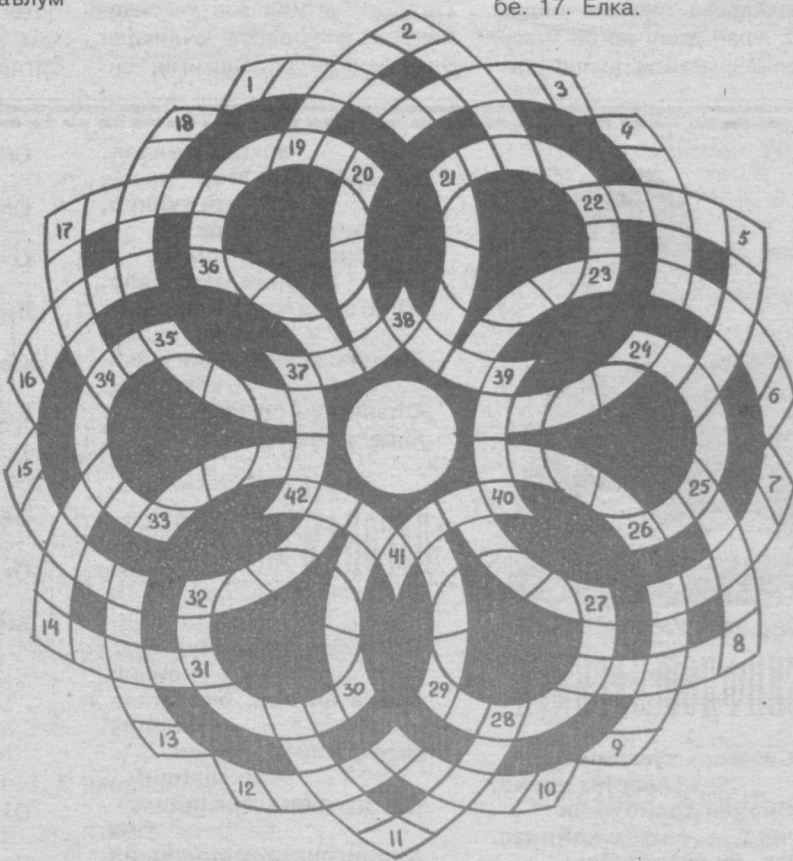
СОАТ МИЛЛАРИГА ТЕСКАРИ ЙўНАЛИШДА: 3. Оғизни буриштирадиган таъм. 6. Маълум шакл ва ўлчамдаги қоғоз. 9. Катта ариқдан, анҳордан сув тақсимлаш вазифасини бажарувчи киши. 12. Савдо-сотик қилинадиган махсус жой. 15. Йил фаслларида бири. 18. Қимматбаҳо қоғозлар сотиладиган муассаса. 20. Юрса изи билинмас. 23. Электр токи кучининг ўлчов бирлиги. 26. Аёллар бошига ўрайдиган мато. 29. Уруғидан шоколад тайёрланадиган тропик дарахт. 32. Расмли бошқотирма. 35. Афсонавий катта илон. 37. Отнинг «қовуш»и. 38. Оғзи йўқ, тиши кўп. 39. Бир қўшиқчи, эшитсанг уйқунг келар. 40. Кичкина декча, ичи тула михча. 41. Одамнинг қоғоздаги акси. 42. Баҳорнинг илк ойи.

Тузувчи Шерзод ЗОЙИРОВ,
Тошкентдаги 229-мактаб ўқувчиси.

18 май 20 сондаги БОШҚОТИРМАНING жавоби:

КЕТМА-КЕТЛИКДА: 1. Автобус. 2. Сичқон. 3. Ниҳол. 4.

Лақаб. 5. Бедана. 6. Акула. 7. Адабиёт. 8. Товуқ. 9. Қовоқ. 10. Қозон. 11. Нукта. 12. Анҳор. 13. Раққоса. 14. Арслон. 15. Невара. 16. Алифбе. 17. Елка.

ТОНГ ЮЛДУЗИ

Муассислар:

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ДАВЛАТ МАТЕУОТ ҚўМИТАСИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ,
«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН»
ХАЛҚАРО ХАЙРИЯ ЖАМҒАРМАСИ

Бош муҳаррир: Умида АБДУАЗИМОВА

ТАХРИР ХАЙЪАТИ:

Йўлдош САИДЖОНОВ, Омон МАТЖОН, Гулнора
ЙўлдошЕВА, Хотам АБДУРАИМОВ, Дадахон
ЁҚУБОВ, Ҳамидулла Йўлдошев, Мукаррама МУ-
РОВОВА, Мирзапўлат ТОШПўЛАТОВ, Музаффар
ПИРМАТОВ, Баҳодир ТОҒАЕВ, Равшан ҚАМБА-
РОВ.

IBM компютерида терилди ва
саҳифаланди. Офсет усулида
босилди. Ҳажми 1 босма табоқ
Буюртма — Г-0454.
43.351 нусхада босилди.
Қоғоз бичими — А-3.
Босишга топшириш вақти 19.00
Топширилди — 19.00.

• Руйхатдан утиш тартиби
№ 000137
• Манзилимиз: 700129,
Тошкент шаҳри,
Навоий кўчаси, 30 уй.
• Нашр курсаткичи:
№ 64563
• Телефон:
• 144-22-64
• 136-54-21